

Příloha

Přepis rozhovorů

T=tázající se

D=dotazovaný

1. třída

Deniska (7,3)

1. příběh

T: bylo to tak spravedlivé? D: Ne. T: A proč ne? D: No, protože Vojta to neudělal. T: Takže nebylo spravedlivé, že ho maminka potrestala? D: Ne. T: A jak to měla maminka udělat? D: Měla by potrestat jen Tomáše a Štěpána, protože oni zlobili. T: A pak by to bylo spravedlivé, že Tomáš a Štěpán budou potrestáni a Vojta ne? D: Jo, protože ten Vojta byl hodný a říkal taky, ať to nedělají a oni stejně jo, takže kdyby ho maminka potrestala, tak by ho to mrzelo a to by nebylo fér.

2. příběh

T: Co by měl udělat pan ředitel, potrestat všechny ty děti nebo nikoho? D: (nejdřív ticho) Kdyby se to opravovalo, tak by všichni museli trochu zaplatit. T: Všechny děti? D: Hm. T: A to by bylo spravedlivé? D: Já myslím, že jo. T: Takže by pan ředitel měl potrestat všechny děti? D: To ne, ale museli by to všichni zaplatit. T: A to by nebyl trest? D: To ne. T: A proč by to měl teda tak pan ředitel vyřešit. D: Aby se to okno zase opravilo. T: A to bude fér, že to zaplatí všichni, když to udělal jen jeden? D: Hm, jo. T: Jakto? D: Protože si hráli všichni společně a jemu se to nepovedlo, jakože to neudělal schválně a oni to viděli, ale bylo jim ho líto. T: Proč jim ho bylo líto? D: Protože by dostal trest, že se to rozbilo, nebo třeba by to musel sám zaplatit a neměl by na to peníze a rodiče by se na něj zlobili. T: A proto myslíš, že to neřekli?: D: Jo. T: Že nechtěli, aby byl potrestaný? D: Jo. T: Takže to zaplatí všichni? D: Jo. T: A to by bylo spravedlivý. D: Jo.

3. příběh

T: Co by měl udělat ten tatínek, potrestat všechny děti nebo netrestat nikoho? D: Lukáš by se měl přiznat. T: To by měl, ale tady v tom příběhu se Lukáš nepřiznal, takže tatínek nevěděl, kdo to byl. D: A ty ostatní kluci taky ne. T: Taky ne. D: Hm.... T: Tak jak by to měl ten tatínek vyřešit? Radši nepotrestat nikoho nebo radši všechny? D: Radši nikoho. T: Proč ne? D: Protože ty ostatní to neudělali. T: Takže by je neměl trestat? D: Ne. T: A neměli by to okno zaplatit všichni, jako v tom příběhu předtím? D: Ne, to ne právě. T: A proč ne? Jaký je v tom rozdíl? D: No, protože předtím to ty děti neřekli, ale teď vůbec nevěděli, protože neviděli toho Lukáše. T: A to vadí? D: No to nemyslím, že by pak bylo spravedlivý. T: Aby to platili všichni? D: Jo. T: Takže nikdo nebude potrestaný, ani ten Lukáš? D: Ne. T: A to bude fér? D: No, proto toho Lukáše ne, protože ten to teda měl říct, ale pro ostatní jo. A ten tatínek by jim řekl, že se zlobí a ať už to příště nedělaj a ten Lukáš bude vědět, že se zlobí jen na něj, takže třeba už to ani příště neudělá.

4. příběh

T: Co by měla udělat pani učitelka, potrestat celou třídu a nebo nikoho z nich? D: Asi všechny.... budou muset od teď svačit v lavici. T: Všechny děti? D: Jo. T: A to bude spravedlivý? D: Hm, protože to se nesmí svačit u piana, to by se zamazalo a pak by pani učitelka nemohla už hrát na něj. T: A na to piano můžou ty děti dál hrát? D: Když budou mít umyté ruce a nebo spíš jen když bude pani učitelka koukat, protože oni by ho stejně mohli zamazat. T: Takže musí svačit v lavici a hrát můžou jenom, když bude pani učitelka u toho? D: Jo. T: A to bude spravedlivé? D: Jo.

5. příběh

T: bylo to tak spravedlivé? D: Ne. T: Proč ne? D: Těm ostatním by to bylo líto asi, že už jim tu knížku nepůjčí. T: Takže ostatním by ji měli druháci dál půjčovat? D: Já myslím, že jo. T: A Honzovi a Frantovi už ne? D: No...možná kdyby to Honza a Franta slepili a omluvili se, tak že by jim to taky ještě půjčovali. T: A nebáli by se, že by to třeba potrhali znova? D: Já myslím, že už by dávali pozor. T: Takže už by se ti druháci

nemuseli bát? D: Možná trošku, možná by mohli občas koukat, jestli na tu knížku dávaj pozor a neperou se o ní. T: A tak by to bylo spravedlivý? Takhle to vyřešit? D: Jo.

6. příběh

T: Bylo to tak spravedlivé? D: Nebylo. T: A proč ne? D: Protože ty druhý dva za to nemohli a pak už nemohli vůbec kreslit. T: A jak by to bylo spravedlivé? D: Měla by Elišce nechat ty polámaný a zbytku dát ty co se nepolámaly. T: Takže by měla potrestat jenom Elišku? D: Jo a měla by ji říct, ať už je nehází, že když bude víc trénovat, ta jí to kreslení půjde líp. T: A nebylo by to Elišce líto, že potrestala jenom jí? D: No možná jo, ale to se nedá nic dělat, když si ty pastelky polámala, tak bude kreslit jen s těma polámanejma. T: A tak to bude spravedlivý? D: Jo.

Esterka (7, 5)

1. příběh

T: Bylo to spravedlivý? D: Nebylo. T: A proč ne? D: Protože Vojta poslechl. T: Takže nebylo spravedlivý ho potrestat? D: Ne. T: A jak by to měla maminka udělat? D: Že by Vojtu nepotrestala. T: A Tomáše a Štěpána taky ne? D: Ty jo. T: A to bude fér, potrestat jenom je dva? D: Jo. T: Jakto? D: Protože oni neposlechli, stříhali, i když to bylo zakázaný, ale Vojta ten ne.

2. příběh

T: Co by měl pan ředitel udělat, potrestat všechny děti nebo nikoho? D: Všechny. T: Proč? D: Protože on to neřekl a ostatní to taky neřekli. T: A to měli, říct to na něj? D: Jo. T: Proč? T: Protože pan ředitel to potřeboval vědět, aby mohl potrestat toho, kdo to udělal. T: Takže když to neví, tak má potrestat všechny? D: Jo, když se to neví, tak jo. T: A to pak bude fér? D: Jo, protože to měli říct.

3. příběh

T: Co měl tatínek udělat potrestat všechny nebo nikoho? D: Jenom Lukáše. T: Ale tatínek neví, že to udělal Lukáš, protože Lukáš se nepřiznal a ostatní to nevěděli, že to byl on. D: Ale Lukáš se má přiznat. T: No jo, ale on to neudělal, tak jak to teď ten tatínek má vyřešit. D: (Ticho). T: Jak bys to vyřešila ty, kdybys byla maminka těch dětí? D: Já bych asi potrestala všechny. T: Všechny děti? A proč? D: Protože rozbili to okno. T: Ale to okno rozbil jen Lukáš, nebylo by to ostatním líto? D: Bylo. T: Tak jak by se to mělo udělat? D: Potrestat všechny. T: A to je spravedlivý? D: Není, ale já nevím, jak jinak.

4. příběh

T: Co by měla paní učitelka udělat, potrestat celou třídu, nebo netrestat nikoho? D: Celou třídu. T: A to by bylo spravedlivé? D: Jo. T: Když budou potrestáni i ti, co to neudělali? D: To ne. T: Ale když paní učitelka potrestá všechny, tak potrestá i ty, co to neudělali. D: Hm, no jo. T: Tak měla by to tak udělat? D: Jo, měla. T: A proč? D: Protože musí potrestat tu Janičku T: A nebude to ostatním líto, když je potrestá taky? D: Bude jim to líto. T: A stejně by to tak měla paní učitelka udělat? D: Jo. T: A je to fér. D: Není.

5. příběh

T: Bylo to spravedlivý? D: Bylo. T: Že už jí nepůjčí nikomu? D: Ne, jen Honzovi a Frantovi. T: A když to neví, že to byli Honza s Frantou? D: No, tak to nikomu. T: A kdyby to věděli, tak by to nepůjčovali jenom těm dvěma a ostatním jo? D: Jo. T: A to by bylo fér? D: Jo. T: A když to teda neví, tak už jí nepůjčí nikomu? D: Ne. T: A proč ne? D: Protože to by jí mohli pak znova roztrhat, nebo umazat nebo tak. T: Takže už jim tu knížku pro jistotu nepůjčí? D: No, ne. T: A to bude spravedlivé? D: Bude.

6. příběh

T: Bylo to spravedlivý? D: Ne. T: A proč ne? D: Protože Pavlík a Markétka kreslili hezky a nic neudělali. D: Takže to nebylo spravedlivý potrestat je všechny? D: Ne. T:

Ale ty pastelky byly polámaný. D: Ale to udělal jenom ta Eliška. T: Tak jak by to měla maminka vyřešit? D: Potrestat jenom Elišku. T: A ostatní ne? D: Ne. T: Takže Pavlík a Markétka můžou dál kreslit a Eliška už ne? D: Jo. T: A tak to bude spravedlivý? D: Jo, bude.

Klárka (7)

1. příběh

T: Bylo to fér? D: Nebylo. T: Proč ne? D: Protože Vojta to neudělal. T: Tak, jak by to bylo spravedlivé? D: Že by jim řekla, aby to už příště nedělali. T: Takže maminka neměla trestat nikoho? D: Možná toho, kdo to udělal, ale ne ostatní. Měla by se nejdřív zeptat, kdo to byl. T: A když by jí to pověděli? D: Tak by je napomenula. T: Všechny? D: Ne, Tomáše a Štěpána a Vojtu by pochválila. T: A Tomáš a Štěpán by nedostali trest? D: Já myslím, že jednou by jí to mohla odpustit, ale řekla by, že příště už by dostali. T: Trest? D: Jo, na zadek. T: Jenom ti, co to udělají? D: Jo.

2. příběh

T: Co by měl pan ředitel udělat, potrestat všechny děti, nebo nikoho netrestat? D: Všechny asi ne. T: Takže nikoho? D: To taky ne. Mělo by se to poznat, kdo to byl. T: No jo, ale když se na to nepřišlo, když to nikdo neřekl? D: Tak by pan ředitel řekl, že když se nikdo nepřizná, takže zavolá policii. T: Takže by to vyřešila policie? D: To by se někdo přiznal, kdyby to takhle řekl, protože by věděli, že jinak přijede police a to by na to stejně přišla. T: A co kdyby se přece jen nikdo pořád nepřiznal? D: Tak by potrestal všechny nakonec. T: Proč? D: Protože by se to muselo zaplatit. T: Takže to mají zaplatit všechny děti? D: Jo, Každý něco. Všichni by dali něco ze svých peněz. T: A to by bylo spravedlivé? D: Jo, protože to by se tak mělo, když jeden něco udělá, tak ostatní mu pomůžou to napravit. T: A ty myslíš, že to je spravedlivé? D: Hm, já myslím, že jo.

3. příběh

T: Co by měl tatínek udělat, potrestat všechny děti nebo nikoho? D: Spíš někoho z nich? T: Nikoho? D: Někoho. T: Jo někoho, promiň, já jsem Ti nerozuměla...a když neví, kdo

to byl, tak koho z nich má potrestat? Někoho jen tak namátkou? D: Ne to ne, toho Lukáše, ten by měl zaplatit to okno, když já něco rozbiju, tak to taky musím zaplatit. T: Ale když neví, že to byl Lukáš? D: Jenže ten by se měl přiznat, že jo. To se má, když někdo něco udělá, musí se přiznat a omluvit se. T: To máš pravdu, ale v tomhle našem příběhu se Lukáš nepřiznal. D: Tak by se ten táta zeptal všech postupně a koukal by jim do očí a pak by jim zmáčknuł nos a pak by to poznal, že někdo lže. T: Takže myslíš, že ten tatínek by měl udělat všechno proto, aby na to přišel, kdo to byl? D: Jo. T: A co kdyby stejně přese všechno na to nepřišel, že by to prostě nepoznal? D: (ticho) No, tak by to okno zaplatili všichni. T: Všechny děti společně? D: Hm, jo. My to tak taky děláme, když brácha něco rozbije, tak já to pak kupuju s nim. T: A myslíš, že je to spravedlivé? D: No, zas tak moc ne. T: A myslíš, že by to šlo udělat nějak jinak? D: Nevim. T: Takže by to okno v tomhle našem příběhu měly zaplatit všechny děti? D: Jo. T: A bylo by to fér? D: Nebylo.

4. příběh

T: Co by měla pani učitelka udělat, potrestat celou třídu nebo nikoho? D: Tak by všichni to piano šli utřít. T: Celá třída? D: Jo. T: A myslíš, že to těm ostatním dětem připadá fér, že to mají utřít, i když to neudělaly? D: Možná ne. T: Kdybys to měla utírat spolu s ostatníma ty, i když jsi to neudělala, tak myslela by sis, že je to fér? D: Ne. T: Ale měli by to udělat všichni? D: Ne. T: Aha, předtím jsi říkala, že jo, takže myslíš, že spíš teda ne? D: Já přemýšlím. (ticho) Že by zavolali pana ředitele. T: A co by pan ředitel udělal? D: Řekne, že ať řekne, kdo to udělá, jinak, že zavolá policii a oni to vyšetří. (smích) Nebo já nevim. T: Myslíš, že policie by to vyřešila? D: Jo policie může všechno. T: A co kdyby jí pan ředitel nechtěl volat, že by si myslel, že to radši vyřeší sami ve škole a nebudou do toho tahat policii? D: Ale jako nikdo by se nepřiznal? T: No, nikdo. D: No, tak nakonec asi jako s tím oknem teda. T: Že by to všichni nějak napravili, třeba utřeli, jak jsi říkala na začátku? D: Jo. T: I ty, co to neudělali? D: Jo. T: A bude to spravedlivé? D: No moc ne, ale nějak se to vyřešit musí. T: Proč? Nemohla by jim to pani učitelka odpustit? D: No, já myslim, že ne, protože pak by to mohla ta Janička klidně udělat znova že jo.

5. příběh

T: Bylo to fér? D: Bylo. T: I kdyby tu knížku nepůjčili i těm, co to neudělali? D: Ale kdyby viděli, že se Honza a Franta trochu smějí, tak by věděli, že to udělali, tak by už jim to nepůjčili. T: Aha, takže už to nepůjčí jenom Frantovi a Honzovi? D: No, možná spíš už nikomu. T: Proč? D: Protože kdyby to půjčili těm ostatním, tak oni by jim to možná zase vzali. T: Takže pro jistotu už ji nepůjčí nikomu? D: Radši ne. T: A to by bylo spravedlivý? D: No zas tak moc nějak ne, ale oni taky chtěj mít tu knížku hezkou a nepotrhanou, takže se pak zlobí a mají o ní strach, takže to je fér.

6. příběh

T: Bylo to spravedlivý? D: Nebylo. T: Proč ne? D: Protože Pavlík a Markétka to nepolámali. T: Takže by byla chyba je potrestat? D: Jo. T: A jak by to měla maminka udělat? D: Zeptat se jich, kdo to byl a kdyby to neřekli, tak zase řekne, že zavolá tu policii. T: Takže by se měla zeptat a když jí řeknou, že to byla Eliška, tak co by měla udělat? D: Měla by říct té Elišce, že je to škoda a že když jí to nejde, tak nemá ty pastelky házet, ale má se zeptat, jak se to dělá. T: A měla by Elišce ty pastelky zabavit? D: Já myslím, že možná ne. Jako asi jo, protože je neměla házet, ale zase ne, protože by jí to pak bylo líto, že ji to nejde a teď už nemůže vůbec kreslit, tak by jí to ta maminka měla jenom vysvětlit.

Maruška (7, 5)

1. příběh

T: Bylo to fér? D: Nebylo, protože ten si s nima nehrál. Protože zlobili jenom ty dva. T: Takže nebylo spravedlivý potrestat všechny tři? D: Ne (mm mm). T: A jak to měla maminka udělat spravedlivě? D: Že by se měla všech těch tří kluků zeptat, kdo to udělal, no a kdyby se nepřiznali, tak..... tak by to stejně poznala, protože když děti lžou, něco zapíraj, tak je to na nich vidět. Tak je poznat, kdo to udělal. T: A kdyby jí to ty kluci řekli, nebo kdyby to poznala, tak co by udělala? D: No, tak by potrestala ty dva. T: Co neposlechli? D: Jo. T: A tak to bude spravedlivý? D: Jo.

2. příběh

T: Co by měl pan ředitel udělat, potrestat všechny děti nebo nikoho z nich? D: Měl by se přiznat, ten kdo to byl, to se vždycky má, i když se třeba bojí. T: A když by se přece jen nepřiznal? D: Tak nikoho? T: Nikoho, takže by nikdo nebyl potrestaný? D: Kdyby potrestali všechny, tak potrestají i toho, co na tom nemá vinu. T: A to je nespravedlivý? D: Jo. T: Takže by se jim to mělo odpustit? D: (ticho) Já myslím, že asi by bylo nejlepší, kdyby to okno všichni zaplatili, protože, když on Jonáš to rozbil a oni byli s ním a nechtěli to říct, tak je to fér. Každý by dal třeba desetikorunu. T: Takže to zaplatí i ti, co na to nemají vinu? D: Jo. T: A to je spravedlivé? D: Je, protože oni to mohli říct, tak by nemuseli to platit, ale oni nechtěli, aby se na něj nezlobili, tak to zaplatí taky radši. T: Takže myslíš, že to ostatní zaplatí radši společně s Jonášem, než aby byl Jonáš potrestaný? D: Jo. T: A tak je to spravedlivé? D: Jo. T: A copak to není trest, když to okno společně zaplatí, když jsi předtím říkala, že by se neměli trestat nevinní? D: (ticho) Není.

3. příběh

T: Co by měl ten tatínek udělat, potrestat všechny nebo nikoho? D: A věděl, že ten kluk neumí házet? T: Proč? D: No, kdyby to věděl, tak by věděl, že je to ten Lukáš a potrestal by jeho. T: A kdyby to ten táta nevěděl, že Lukáš neumí házet, nebo třeba by to Lukášovi normálně šlo a jenom dneska se mu to nedařilo? D: Tak to by nemohl potrestat nikoho, když to neví. T: když neví, kdo to byl, tak nemá trestat nikoho? D: Ne. T: Proč ne? D: Protože jinak by potrestal i ty, co na tom nemaj vinu a to není vůbec spravedlivý. T: A měli by teda všichni to okno zaplatit, jako v tom minulém příběhu? D: Ne. T: Proč ne? D: Protože oni to nevěděli, že to udělal Lukáš, protože ho neviděli. T: Takže ten tatínek nepotrestá vůbec nikoho, ani to okno nebudou platit? D: Hm. T: A tak to bude spravedlivé? D: Nebude, prostě by se měl ten Lukáš přiznat, protože jinak to nebude spravedlivý.

4. příběh

T: Co by měla paní učitelka udělat, potrestat všechny děti nebo nikoho z nich? D: No zase nikoho, protože jinak by potrestala i ty, co na tom nemaj vinu. I když potrestala by

i Janičku, která na tom má vinu. No jo, jenže by potrestala i ty, co na tom vinu nemaj. T: A co myslíš, že je lepší, co bys ty udělala, kdybys byla paní učitelka? D: Já bych nechtěla, aby v té třídě bylo umyvadlo. T: Proč? D: Protože Janička by měla ruce od té svačiny a já bych řekla, ať mi všichni ukážou ruce. Třeba přijde jeden kluk, má je čistý, druhý kluk, má je čistý, třetí holka, má je čistý, čtvrtá holka, má je čistý, pátý kluk, má je čistý. A šestá Janička a paní učitelka by viděla, že Janička je má špinavý a tak by jí potrestala. T: No jo, ale co kdyby měly špinavé ruce i jiné děti, než jen Janička? D: Tak třeba by to stejně šlo, protože maj každý dítě jiný svačiny. Třeba někdo má banán, někdo housku se šunkou, někdo rohlík s medem. To nikdy není stejný, leda když jsou sourozenci. T: Takže myslíš, že by to paní učitelka měla, co možná neví, zkusit odhalit, kdo to byl? D: Jo....no a kdyby to stejně nešlo, tak zas nepotrestá nikoho jako předtím s tím Lukášem. T: A bylo by to fér? D: No, moc ne, ale to není jak jinak vyřešit.

5. příběh

T: Bylo to fér? D: Ne. T: Proč ne? D: Protože měli spíš přijít na to, kdo to udělal. Třeba u nás by to třeba byl Tadeáš s Alešem, tak by to ty druháci poznali, protože paní učitelka říkala, že třeba zloběj o hodinách, i když nemaj. T: A kdyby to nebylo u vás ve třídě, ale v nějaký jiný. A nebo to bylo u vás a nebyli to zrovna Tadeáš s Alešem, ale třeba někdo jinej, tak jak by se to vyřešilo? D: No, zeptali by se a kdžtak by potrestali jen ty dva a když by nevěděli....tak by to půjčovali jen holkám, protože ty jsou hodnější. Stejně jako paní učitelka Olga, protože ta nám dá bonbony, ale jen holkám. D: A myslíš, že to by bylo fér, půjčit to jen holkám a klukům ne, ani těm, co to neudělali? T: Když se neví, kdo to byl tak jo, protože kluci často něco ničí.

6. příběh

T: Bylo to fér? D: Nebylo. T: Proč ne? D: Třeba by jim mohla maminka ty pastelky půjčit a koukat, jestli na ně dávaj pozor a kdyby viděla, že to té Elišce nejde, tak by jí to naučila a vysvětlila jí, že to nesmí, házet pastelky na zem. T: Takže by jim to měla odpustit, té Elišce? D: Jo. T: A to bude spravedlivý? D: Jo.

Tereзка (7,7)

1. příběh

T: Bylo to spravedlivé? D: Ne, protože Vojta to neudělal, udělali to jen dva. T: A jak by to bylo spravedlivé? D: Aby se přiznali. T: Štěpán s Tomášem, že to udělali? D: Jo a pak je potrestat. T: A Vojtu ne? D: Ne. T: A tak by to bylo fér? D: Jo, Štěpán a Tomáš by třeba nesměli hrát na počítači. To já taky nesmím, když něco provedu.

2. příběh

T: Jak by to měl pan ředitel udělat, potrestat všechny nebo nikoho? D: Myslím, že nikdo nemá žalovat. T: Proč ne? D: Protože žalovat se nemá. T: Takže když ty kluci nežalovali, tak by je pan ředitel neměl trestat? D: Ne, jen toho Jonáše. T: Ale když to na něj nikdo nechtěl říct a Jonáš se sám nepřiznal, tak pan ředitel nevěděl, že to byl on. D: Měl by se přiznat a dostal by nějaký trest. T: No, jenže v tomhle příběhu se Jonáš nepřiznal. D: Hm. (ticho) T: Tak, jak by to měl asi pan ředitel vyřešit? Jak bys to vyřešila ty? T: Já bych řekla, že to okno všichni zaplatí, každý by dal korunu nebo každý dvě, nebo nevím kolik, aby to stačilo. D: A to by bylo fér? D: Jo. T: Jakto? Když to udělal jen jeden? D: Protože to se má dělat, když se něco stane. T: Napravit to společně? D: Jo. T: To je spravedlivé? D: Je.

3. příběh

T: Co by měl ten tatínek udělat, potrestat je všechny nebo nikoho. D: Když to nevěděli a on se nechtěl přiznat, tak se měl přiznat, to se má. T: Přiznat se? D: Jo. T: Proč? D: Protože jinak to není hezký. T: A když se ten Lukáš nepřiznal? D: Tak by to museli zaplatit ze svých peněz. T: Všichni? D: Jo. T: I ty, co to neudělali? D: Myslím, že jo. T: I když nevěděli, kdo to rozbil a nemohli to říct? D: Jo. T: A to je spravedlivé? D: Jo, je, hlavně jestli mají hodně peněz. T: A jestli nemají? D: Tak taky, musí šetřit. T: Jakože je to spravedlivé, když to udělal jen jeden, že to zaplatí všichni? D: Já nevím, ale myslím, že je, protože by to měli zaplatit.

4. příběh

T: Jak by to měla paní učitelka vyřešit, potrestat je všechny nebo nikoho? D: Měla by zavolat opraváře. T: A pak by jim to měla odpustit nebo potrestat? D: Měla by jim už zakázat hrát. T: Proč? D: Protože, aby se znova to piano nezamazalo, protože to taky se může čistit docela špatně. T: A to bude fér, když už nikdo z dětí nemůže hrát, i když to udělala jenom Janička? D: Bude. T: Jakto? D: No, protože piano je drahý a já mám ráda, když se hraje. T: Takže aby se tomu pianu už nic nestalo? D: Jo.

5. příběh

T: Bylo to fér? D: Ne, oni by jim to mohli ty prvníáci spravit, pak by jim ty druháci odpustili, když to spravili. T: A kdo by to měl spravit, Honza s Frantou, nebo všichni prvníáci? D: Všichni prvníáci. T: A proč ne jenom Honza a Franta? D: Protože třeba to neumí, tak jim pomůžou. D: A to bude spravedlivé? T: Jo. T: A nebudou se druháci o tu knížku bát, ji dál půjčovat, když už jim jí jednou potrhali? D: No, možná jo. T: Tak měli by jim jí druháci dál půjčovat? D: Já myslím, že jo, že už dají pozor, protože budou ty knížky chtít. T: Takže myslíš, že prvníáci budou už opatrnější? D: Jo. T: I když nedostanou žádný trest. D: Snad jo.

6. příběh

T: Bylo to spravedlivé? D: Nebylo, mohli ty pastelky zkusit nějak slepit a kdyby to nešlo, tak ať jim ta maminka odpustí. T: Všichni by to měli slepit, nebo jen Eliška? D: Všichni. T: Proč? D: Protože to se má. T: Pomáhat si? D: Jo. T: A to bude spravedlivé, když to spraví všichni? D: Jo. T: A pak už by je maminka neměla trestat? D: Ne. T: Ani Elišku? D: Ne. T: A co když se jim to nepodaří spravit? D: Tak jim to ta maminka odpustí. T: Proč? D: Protože pastelky se občas zlomí. T: A to bude spravedlivé, když nebude Eliška potrestaná? D: Myslím, že bude.

Aleš (7, 9)

1. příběh

T: bylo to fér? D: Ne. T: Proč ne? D: Měla potrestat jenom dva. T: Které dva? D: Tomáše a Štěpána. T: A Vojtu ne? D: Ne. T: A proč ne? D: Protože to neudělal, věděl, že to nemá dělat, že to maminka zakázala. T: A Štěpán a Tomáš to nevěděli? D: Věděli. T: Takže měla maminka potrestat jenom je? D: Jo. T: A to bude spravedlivé? D: Jo.

2. příběh

T: Jak to měl pan ředitel udělat, potrestat všechny děti nebo nikoho? D: Spíš nikoho. T: Proč? D: Protože to by nebylo spravedlivý potrestat všechny. T: Proč ne? D: Protože to by potrestal i ty nevinný. T: A to by neměl? D: Ne. T: A proč ne? D: Protože to není správný, trestat nevinný. T: A ostatní jsou nevinní? I když to neřekli? D: (ticho) No jsou, ale možná ten ředitel se může zlobit na ně. T: Že to nechtějí říct? D: Jo. T: A jak by to měl teda vyřešit? T: Měl by se ten Jonáš sám přiznat a to okno by pak zaplatil. T: A když se Jonáš nepřiznal? D: Tak by to ty ostatní děti zaplatily s nim. T: A to by bylo fér, když jsou nevinní? D: Jo, protože si taky hráli s nim, ale nechtěj to říct a tak to zaplatí taky. T: A nebylo by lepší, kdyby to zaplatit ten pan ředitel. D: To ne. T: Proč ne? D: Protože to okno nerozbil. T: Ale ty ostatní děti taky ne. D: (ticho) No, ale mohli to říct, ten pan ředitel to pak nevěděl. T: A proč myslíš, že to neřekli, měli to říct? D: Měli, ale nechtěli. T: Proč ne? D: Že možná by pak mohl dostat ten jeden nějaký trest. T: A to oni nechtěli? D: Ne. T: Proč ne? D: Protože je to kamarád třeba. T: Takže to bude spravedlivé, když to okno zaplatí s nim? D: Jo.

3. příběh

T: Jak by to měl ten tatínek udělat, potrestat všechny děti nebo nikoho? D: Nikoho. T: Jakto? D: Protože oni to nevěděli ty ostatní. T: Že to byl Lukáš? D: Jo. T: Takže by je ten táta neměl trestat? D: Ne. T: A neměli by to okno zase zaplatit všichni? D: To ne. T: Proč ne? D: Protože oni byli neviný a nevěděli, že to byl ten Lukáš. T: Takže když to nemůžou říct, tak by to neměl platit? D: Ne. T: Takže nebude potrestaný vůbec nikdo? D: (ticho) Nebude. T: A to je fér? D: Jinak to nejde, podle mě.

4. příběh

T: Jak by to měla paní učitelka udělat, potrestat celou třídu nebo nikoho? D: Měla by přivolat celou třídu a zeptat se jich, kdo to udělal, že ji to mrzí a že to teda nebylo hezký.

T: A myslíš, že by se Janička přiznala? D: Možná ne. T: Tak co by paní učitelka udělala? D: Tak by měla potrestat celou třídu, že už nesmí hrát na to piano. T: A to bude fér? D: No, bude. T: Jakto, vždyť to udělala jen Janička a ostatní to navíc nevěděli, že to byla ona, tak to ani nemohli říct? D: Jenže by se to jinak zase mohlo stát.

T: Takže paní učitelka radši potrestá všechny? D: No radši jo.

5. příběh

T: Bylo to fér? D: Ne. T: Proč ne? D: Měli to zakázat jen Frantovi a Honzovi, protože to byli oni a ostatní ne. T: A kdyby to nevěděli, že to byli oni? D: Tak by půjčovali už jen holkám. T: A klukům ne? D: Hm. T: A to bylo fér? I když to ostatní kluci taky neudělali?

D: No, docela jo, protože kluci občas se chovají hůř. T: Než holky? D: Jo. T: Takže myslíš, že druháci se už nebudou bát, když tu knížku půjčí jen holkám, ale kdyby ji půjčili všem i klukům, tak by se o ní třeba báli? T: Jo.

6. příběh

T: Bylo to spravedlivý? D: Nebylo, ta maminka to nevyřešila moc dobře. T: A jak to měla vyřešit? D: Měla jim říct, že ty pastelky mají ořezat. T: Všichni? D: Jo? T: A to bude fér, když je polámala i Eliška? D: Já myslím, že jí taky můžou pomoci. T: A když ty pastelky ořežou, měla by ta maminka Elišku nějak potrestat? D: No a kolik je ty Elišce?

T: Proč se ptáš? D: No protože, kdyby byla malá, tak by jí to ta maminka měla odpustit, ale kdyby starší, tak už ne. T: Aha, a do kolika let by to maminka měla Elišce odpustit? D: Tak do čtyř. T: A kdyby byla starší? D: Tak už ne, tak by jí pak ty pastelky vzala. T: A to by bylo fér? D: Jo. T: A Pavlík a Markétka by pak mohli kreslit dál? D: Jo. T: A měli by teda ty pastelky ořezat? D: Jo. T: Všichni tři? D: Jo. T: A to bude fér? D: Jo,

aby se naučili pomáhat.

Ben (7,7)

1. příběh

T: Bylo to fér? D: Ne, protože Vojta, když to neudělal, tak ho neměla potrestat. Měla se jich zeptat. T: Zeptat se jich, kdo to udělal? D: Hm. T: A když by jí to řekli, tak co by měla udělat? D: Potrestat ty dva a toho Vojtu ne. T: A to by bylo spravedlivý, jednoho kluka nepotrestat a druhé dva ano? D: Jo, když to ten jeden nebyl.

2. příběh

T: Co by měl udělat pan ředitel, potrestat všechny děti nebo nikoho? D: Říct, že když se nikdo nepřizná, tak že potrestá všechny. T: A ty myslíš, že by se pak někdo přiznal? D: Možná, že jo. T: A když se nikdo nepřizná? D: Tak potrestá všechny. T: A to by bylo spravedlivý? D: No právě nebylo, ale když to neví, tak potrestat všechny. T: I ty co to neudělali? D: Hm, jo, protože jeden to udělal že jo. T: A nebylo by to těm ostatním líto, že jsou trestáni, i když to neudělali? D: Asi jo. T: A měl by to tak pan ředitel teda udělat? D: Já myslím, že jo.

3. příběh

T: Co by měl tatínek udělat, potrestat všechny nebo nikoho? D: Pokud se nikdo nepřizná tak..(ticho) tak to nechat. T: Takže, kdyby se nikdo nepřiznal, tak nepotrestá nikoho? D: Ne, nebo ne, spíš všechny zase. T: Proč spíš všechny? D: Protože se nechovali hezky, když rozbili to okno a kamenama se nesmí házet, protože by taky mohli trefit někoho. T: Ale to udělal jen Lukáš, ostatní ne. D: To jo. T: Takže by měl tatínek potrestat i ostatní kluky? D: ne, jenom Lukáše. T: Ale když to neví, že to byl zrovna on? D: Tak by měl počkat, jestli se přizná. T: A jak dlouho by měl čekat? D: Chvilku. T: Tak třeba hodinu? D: To míň. T: A když by se Lukáš nepřiznal a ostatní to nevědí, takže nikdo nic neřekne? D: Hm..Tak by potrestal všechny. T: A to by byl spravedlivé? D: Nebylo, ale když to neví, tak (ticho) tak je potrestá všechny.

4. příběh

T: Co by měla udělat paní učitelka, potrestat celou třídu nebo nikoho? D: To je to samý jako předtím. T: Že by měla paní učitelka potrestat všechny? D: Jo, když se nikdo nepřizná. T: A bylo by to fér? D: Ne, ale zase neví ta paní učitelka že jo. T: No a nemohla by to teda odpustit? D: (ticho) spíš ne. T: Proč ne? D: Protože...já nevim, to spíš ne. T: Takže lepší řešení je potrestat všechny? D: Jo.

5. příběh

T: Bylo to fér? D: Jo, když jim to potrhali. T: Nepůjčit knížku už celé třídě? D: No, nebo....jo. T: I když to potrhali jen Franta a Honza? D: Knížky se nesmí trhat. T: To ne, ale je fér nepůjčovat to nikomu, když to udělali jen dva? D: Myslim, že jo. T: Jakto? D: Protože oni by to zase mohli potrvat. T: Takže pro jistotu už to nepůjčí nikomu? D: Jo. T: A to bude fér? D: Jo.

6. příběh

T: Bylo to fér? D: Ne, měla se zeptat, kdo to udělal, že když to neudělali Pavlík a Markétka, tak by je neměla trestat. T: Proč ne? D: Protože to by bylo nespravedlivý. T: Takže jak to měla vyřešit maminka? D: Potrestat jen tu Elišku. T: A to by bylo fér, potrestat jenom jí? D: Jo, když zlobila.

Jeníček (7, 1)

1. příběh

T: Bylo to fér? D: Ne. T: A proč ne? D: Protože Vojta si s těma nůžkami nehrál. T: A jak to měla maminka udělat? D: Potrestat jen Štěpána a Tomáše. T: A proč ne všechny tři, když vidí ty nastříhaný noviny? D: Protože Vojta je nestříhal, to by nebylo spravedlivý potrestat ho taky, to by ho mrzelo.

2. příběh

T: Jak by to měl udělat pan ředitel, potrestat všechny nebo nikoho? D: Asi nikoho. T: Proč ne všechny? D: To by nebylo spravedlivý. T: Proč ne? D: Protože to neudělali. T: Takže Jonáš by vůbec nebyl potrestaný? D: Nebyl. T: A to je fér? D: Měl se přiznat. T: A když to neudělal? D: Tak právě to ten pan ředitel neví, takže nemůže potrestat nikoho. T: A tak to bude vyřešený spravedlivě? D: Jo.

3. příběh

T: Jak by to měl vyřešit tatínek, potrestat všechny děti nebi nikoho. D: Všechny ne. T: Takže nikoho? D: Hm. T: A to bude spravedlivé? D: Úplně ne. T: Proč ne? D: Protože ten Lukáš by měl dostat trest, mel by se přiznat a ten táta by se zlobil, protože hodil ten kámen. T: No a když se ten Lukáš nepřiznal, tak nebylo by lepší potrestat všechny? D: Ne. T: Proč ne? D: To by nebylo fér, když ty ostatní to nebyli. T: Takže to bude spravedlivé, když nepotrestá nikoho a Lukáš teda ujde tomu trestu? D: Hm, je to lepší než všechny.

4. příběh

T: Jak by to měla udělat paní učitelka, potrestat celou třídu nebo nikoho? D: Nikoho. T: Jakto? D: Protože to neví, že to byla Janička a ostatní to taky neví, tak nemůže potrestat všechny. T: Proč by nemohla? D: To by bylo nespravedlivý. T: Proč ne? D: Protože ty ostatní nic špatně neudělali, tak by je neměla trestat. T: Takže Janička nebude vůbec potrestaná, i když neposlechla? D: Nebude no. T: A to je správný řešení? D: Já myslím, že jo.

5. příběh

T: Bylo to fér? D: Nebylo. T: Proč ne? D: Protože ostatní tu knížku nepotrhali. T: A jak to teda měli ty druháci udělat? D: Ty prvňáci měli koupit tu knížku znova. T: Všichni prvňáci. D: Ne, jenom Honza a Franta. T: A když by jí koupili, tak už by si směli dál ty knížky půjčovat? D: Jo. T: I Honza s Frantou? D: Jo. T: Kdyby to byla tvoje knížka a Honza s Frantou ti ji potrhali, tak bys jim jí dál půjčoval? D: Kdyby koupili tu novou,

tak jo. T: A kdyby tu novou nekoupili, tak bys jim jí půjčoval? D: To ne. T: A ostatním prvňákům? D: To jo. T: A nebál by ses, že ti jí zase potrhají? D: No možná jo. T: Tak půjčoval bys jí nebo radši ne? D: Těm ostatním asi jo.

6. příběh

T: Bylo to spravedlivé? D: Ne. T: A proč ne? D: Protože to udělala jenom Eliška. T: Tak jak to měla maminka udělat. D: Měla by vynadat té Elišce, že se to nedělá. T: A ostatním by to neměla říct. D: Ne, když kreslili hezky. T: A měla by jim zabavit ty pastelky? D: Jenom Elišce. T: A to bude fér? D: Jo. T: A nebude to Elišce líto, když Pavlík s Markétkou budou dál kreslit a ona ne? D: Bude, ale tak je neměla házet.

Kuba (7, 9)

1. příběh

T: Bylo to fér? D: Pro Štěpána a Tomáše jo, ale pro toho Vojtu ne. T: A jak by to měla maminka udělat? D: Že by j to řekl Vojta, že to nebyl. T: A pak by ho nepotrestala? D: Ne. T: Proč ne? D: Protože to by nebylo fér, když to neudělal. T: A Tomáše a Štěpána měla potrestat? D: Jo. T: A to by bylo spravedlivé? D: Jo.

2. příběh

T: Jak by to měl pan ředitel udělat, potrestat všechny děti nebo nikoho? D: Asi nikoho. T: A to by bylo fér? D: Nebylo. T: Proč ne? D: Protože pak by nepotrestal ani toho Jonáše. T: A to vadí? D: Jo, když něco udělal. T: Tak by měl radši potrestat všechny? D: Asi jo. T: A to bude fér? D: Taky ne. T: Proč? D: Protože ty ostatní to nebyli. T: Aha, tak jak by to měl ale teda vyřešit. D: Já nevím. T: Jak bys to udělal ty, kdybys byl pan ředitel. D: (ticho) Já bych asi potrestal všechny. T: Radši než nikoho? D: Hm. T: A jak? D: Já bych asi udělal, aby to rozbité okno všichni zaplatili. T: Proč takhle? D: Protože si tam hráli všichni. T: A to bude fér? D: Nebude. T: Ale udělal bys to tak? D: Jo.

3. příběh

T: Jak by to měl tatínek udělat, potrestat všechny nebo nikoho? D: Asi všechny. T: A to by bylo fér? D: Asi ne, bylo by dobrý, kdyby se Lukáš přiznal. T: A když se nepřizná, tak má potrestat všechny? D: Já nevím, to je těžký. Možná by jim něco zakázal. T: Co? D: Třeba hrát na počítači. T: Všem by to zakázal? D: No a nebo kdyby věděl, že Lukáš neumí házet, tak by to mohla poznat. T: Že to byl on? D: Jo. T: Ale co kdyby sice Lukáš neuměl házet, ale tentokrát to nebyl on, co kdyby to udělal někdo jiný a tatínek by potrestal jen Lukáše? D: To bylo blbý. Tak asi ne takhle. T: A jak teda? D: No tak všechny teda. T: Ale říkal jsi, že to by bylo nespravedlivý. D: To jo. T: A neměl by jim to teda ten tatínek odpustit? D: Jenže to by taky nebylo spravedlivý, protože pak by ten Lukáš se tomu smál třeba, že se mu to povedlo. T: Myslíš, že by se tomu Lukáš smál? D: Třeba jo, když je zlobivej. T: Takže by teda tatínek potrestal radši všechny, i když ostatní to neudělali, i když je to tak nespravedlivý, aby potrestal Lukáše. D: Hm, jo.

4. příběh

T: Jak by to měla paní učitelka udělat, potrestat celou třídu nebo nikoho? D: Já si myslím, že by potrestala celou třídu. T: A to by bylo fér? D: Nebylo, ale to je jako předtím, jinak se to moc vyřešit nedá. T: Kdybys ty byl pan učitel, tak bys to udělal takhle? D: Jo. T: A kdybys byl v té třídě a byl taky potrestaný a přitom jsi to neudělal a nevíš, kdo to byl, přišlo by ti to fér, nebylo by ti to líto? D: Bylo no. T: A myslel by sis, že se to tak má udělat. D: Asi bych si myslel, že to je nespravedlivý. T: No a neměla by to vyřešit paní učitelka nějak jinak? D: Já nevím, jak jinak.

5. příběh

T: Bylo to fér? D: Jo, bylo. T: I když jí nepůjčí ani těm, co to neudělali? D: Myslim, že to bude fér, protože jinak by jí ty dva zas mohli potrhát. T: A nemohli by jí teda druháci půjčovat aspoň těm ostatním? D: Já myslím, že stejně by to bylo nebezpečný. T: Proč? D: Protože třeba oni by jí zase chtěli a mohli by jim jí brát a pak by se zase roztrhala. T: Takže to bylo spravedlivé, nepůjčit jí už nikomu? D: Jo.

6. příběh

T: Bylo to spravedlivé? D: Nebylo. T: Jakože ne? D: Protože to udělala jenom Eliška. T: Tak neměla maminka trestat všechny? D: Ne, to právě nebylo fér. T: Tak jak to měla udělat spravedlivě? D: Měla se zeptat a Pavlík a Terežka by to řekli a ona by potrestala jenom Elišku. T: A myslela by si Eliška, že je to fér? D: Jo, když neposlechla.

Marek B. (7, 8)

1. příběh

T: Bylo to fér? D: Nebylo to fér. Kdyby se zeptala, kdo to byl, takže by potrestala jenom toho, kdo to byl. T: Jenom Vojtu? D: Jo. T: A bylo by to spravedlivý? D: Jo, když to udělal jenom Vojta. T: A mysleli by si Tomáš a Štěpán, že je to fér. D: Jo.

2. příběh

T: Co měl pan ředitel udělat, potrestat všechny nebo nikoho? D: Nikoho. T: A pak to bude spravedlivý? T: Nebude to spravedlivý. D: Proč ne? T: Protože pak nebude potrestaném ani Jonáš, kterej to udělal. T: Tak neměl by radši potrestat všechny? D: To by taky nebylo spravedlivý. T: Proč ne? D: Protože by neměl trestat ty ostatní, když to nebyli. T: Tak, jak by to měl vyřešit? D: Jonáš by se měl přiznat a pak to okno zaplatil z kapesnýho. T: A kdyby se Jonáš nepřiznal? D: To by se stejně zjistilo. T: A jak by se to zjistilo? D: To nevím, ale u nás ve škole se to taky zjistí. T: A kdyby se to přece jen nezjistilo? D: No, tak by nepotrestali nikoho, když nevědí koho.

3. příběh

T: Co by měl tatínek udělat, potrestat všechny děti nebo nikoho? D: Toho Lukáše. T: Ale když neví, že to byl Lukáš? D: Tak všechny, že nedávali pozor. T: Ale ostatní třeba pozor dávali, jen Lukáš hodil ten kámen, stejně by měl potrestat všechny? D: To ne. Tak by nepotrestal nikoho, ale toho jednoho by měl. Měl by to zkusit zjistit. Říct, že to se nedělá, něco provést a pak se ještě nechtít přiznat. T: A myslíš, že by se pak Lukáš přiznal? D: Nevím, možná stejně ne. T: Takže tatínek radši nepotrestal nikoho? D:

Radši ne no. T: A je to fér. D: pro toho Lukáše ne. T: A nebylo by teda nakonec lepší potrestat všechny? D: Asi ne.

4. příběh

T: Co by měla paní učitelka udělat, potrestat celou třídu nebo nikoho? D: Celou třídu. T: A to by bylo spravedlivý? D: Nebylo. T: Proč ne? D: Protože ostatní to neudělali. T: Tak neměla by radši netrestat nikoho? D: Já myslím, že ne. Myslím, že by to takhle bylo nejrozumnější. T: Proč by to bylo nejrozumnější? D: Protože neví, kdo to byl, tak potrestá všechny, že už nebudou smět hrát na to piano, aby ho zase neumazali. T: Měla by to tak udělat, i když to není spravedlivý? D: Jo, radši jo.

5. příběh

T: Bylo to fér? D: Nebylo. T: Proč ne? D: Protože ostatní nemohli za to, že to ty dva roztrhali. T: Tak, jak to měli ty druháci udělat? D: Možná jí půjčovat jen ostatním. T: Tak bys to udělal, kdybys byl ten druhák? D: Ne. T: Proč ne? D: Já už bych jí asi nepůjčil nikomu. T: Ale právě jsi řekl, že to by nebylo spravedlivý. D: Nebylo, ale já bych nechtěl, aby mi jí zase roztrhali. T: Takže bys to udělal stejně jako druháci v tom našem příběhu, i když by sis myslel, že to není spravedlivý? D: Jo.

6. příběh

T: Bylo to fér? D: Ne. T: Proč ne? D: Protože to neměla dělat, když Markétka a Pavlík to nebyli. T: A jak to měla udělat? D: Potrestat jenom tu Elišku. T: A to by bylo fér? D: Jo. T: A neměla by pro jistotu zabavit ty pastelky všem? D: Ne, to by nebylo moc spravedlivý, když to byla jenom Eliška. T: Ale třeba by se maminka bála, že Pavlík s Markétkou to udělají taky. D: No ale ta maminka asi věděla, že oni umí kreslit a Eliška třeba ne, takže by potrestala jenom tu Elišku. T: Protože neumí kreslit? D: Ne, protože ty pastelky hodila na zem, že se polámaly.

Marek P. (7,5)

1. příběh

T: Bylo to spravedlivý? D: Ne, myslím, že ne. T: Proč ne? D: Protože ten Vojta nezlobil. T: Tak jak to měla maminka vyřešit? D: Měla by to vyřešit, že by se nejdřív zeptala a oni by jí to přiznali, že to udělali. T: A pak by maminka potrestala jenom je? D: Jo. T: A to by bylo spravedlivý? D: Jo. T: A nebylo by to Tomášovi a Štěpánovi líto? D: Možná jo, ale tak už by to nedělali příště.

2. příběh

T: Jak to měl udělat pan ředitel, potrestat všechny nebo nikoho? D: Řek bych, že by tam měl koupit nějakou kameru. T: Na zahradu? D: Jo. T: takže příště už by viděl, co se děje? D: Jo. T: Ale jak měl vyřešit tenhle případ, když tam tu kameru ještě nemá? D: (ticho) Tak by měl říct, že je potrestá všechny, když to neřeknou a oni by to podle mě řekli. T: Myslíš, že by se přiznal Jonáš? D: Třeba jo a nebo by to na něj někdo řekl, aby nedostal taky trest. T: A kdyby to přece jen nikdo neřekl a Jonáš by se nepřiznal? D: No, tak by potrestal všechny. T: A to je spravedlivý? D: Ne, ale tak to měli říct.

3. příběh

T: Jak to měl vyřešit ten tatínek, měl potrestat všechny a nebo nikoho? D: Asi netrestat nikoho. T: Proč? D: Protože to nevěděli. T: Ty ostatní? Že to nevěděli, tak by je neměl trestat? D: Jo. T: To by nebylo spravedlivý potrestat je všechny? D: Ne. T: A když nepotrestá nikoho, tak to bude spravedlivý? D: Podle mě jo, když to nemůžou říct. T: Ale to nebude potrestaný ani ten Lukáš. D: To nebude no. T: A to bude fér? D: No pro něj ne, ale jinak to bude fér, protože to nejde jinak udělat. Měl by ten táta říct, že se bude koukat a jestli to ten jeden udělá ještě jednou, tak že vyběhne. T: A potrestá ho? D: Jo.

4. příběh

T: Jak by to měla paní učitelka udělat, potrestat celou třídu nebo nikoho? D: Myslím, že dát jim nějakou trest, ale říct, aby se přiznal a ona by se třeba přiznala, aby neměla celá ta třída trest. T: Takže by pohrozila trestem, aby se Janička přiznala? D: Jo. T: A myslíš, že by se přiznala? D: Hm. T: A kdyby ne? D: Tak potrestat všechny, třeba že vynechají jednu přestávku. T: A to bude fér? D: Asi ne, ale ...prostě ona to neřekla, takže neví, kdo to je. T: Takže radši potrestá všechny? D: Hm. T: A proč? D: Aby už se to neopakovalo.

5. příběh

T: Bylo to spravedlivý? D: Hm. T: Jakto? D: Protože by jim to mohli zase roztrhat. T: Takže myslíš, že ti druháci se o tu knížku bojí? D: Jo. T: A kdyby to byla vaše třída a druháci už vám nikomu nechtěli žádnou knížku půjčit ani tobě, i když jsi to neroztrhal, tak myslíš, že je to fér, nebylo by ti to líto? D: Asi jo, ale já bych to pochopil, že se bojí o tu knížku. T: Takže myslíš, že to tak ty druháci udělali správně? D: Jo.

6. příběh

T: Bylo to fér? D: Ne. T: Proč ne? D: Protože se měla zeptat a potrestat jenom toho, kdo to udělal. T: A proč ne všechny, pro jistotu? D: Protože to neudělali. T: Ale třeba by to udělali jindy, jako v tom příběhu s tou knížkou, tak by jim maminka ty pastelky zabavila pro jistotu? D: Hm, já myslím, že když uměli kreslit, tak by ty pastelky neházeli. T: Takže je měla maminka zabavit jen Elišce? D: Jo. T: A to by bylo fér? D: Jo.

Míša (7, 3)

1. příběh

T: Bylo to fér? D: Nebylo. T: Proč ne? D: Protože Vojta si s těma nůžkami nehrál. T: Tak by neměl být potrestaný? D: Ne. T: Tak jak to měla maminka udělat? D: Měla

potrestat jenom toho, kdo si s nima hrál. T: A to by bylo fér? D: Jo. T: Když potrestá jenom Štěpána a Tomáše a Vojtu ne? D: Jo.

2. příběh

T: Co by pan ředitel měl udělat, potrestat všechny nebo nikoho? D: Měl by jim říct, že se to nedělá. T: A trestat by je neměl. D: Měl by potrestat Jonáše. T: A když neví, že to byl Jonáš? D: Tak asi všechny. T: Proč? D: Protože to nevěděl, že to byl on. T: A to bude spravedlivé? D: Moc nebude. T: Tak jak by to měl vyřešit? D: No, měl by je potrestat. Měli by všichni zaplatit to okno. T: A to bude fér. D: Nebude, ale já bych to tak udělal.

3. příběh

T: Co by měl udělat tatínek, potrestat všechny kluky nebo nikoho? D: Měl by se přiznat Lukáš. T: Ale když se nepřizná? D: Tak by měli zaracha. T: Všichni? D: Jo. T: A to by bylo fér? D: Hm. T: I když to udělal jen Lukáš? D: Ne, ale zase to nevěděl ten tatínek. T: Takže by měl radši potrestat všechny, i když myslíš, že to není moc spravedlivé? D: Jo. T: Neměl by jim to raději odpustit. D: Já myslím, že ne.

4. příběh

T: Co by měla paní učitelka udělat, potrestat celou třídu nebo nikoho? D: Všichni by to piano museli vyčistit. T: I ty, co to neudělali? D: Hm. T: A to by bylo fér? D: Nebylo by to fér, ta Janička se měla přiznat, ale když to neřekne, tak musí potrestat všechny. T: A proč by jim to nemohla odpustit? D: Protože pak by nebyla potrestaná ani ta Janička, co to udělala. T: A to vadí? D: Jo, protože neposlouchala a to piano zamazala a to se nesmí.

5. příběh

T: Bylo to fér? D: Ne, měli koupit úplně novou stejnou. T: Všichni? D: Ne, Honza s Frantou. T: A pak by jim tu knížku zase druháci půjčovali? D: Jo. T: Všem? I Honzovi a Frantovi? D: Jo. T: A nebáli by se, že by jim to třeba znova roztrhali? D: Ne, protože

oni by kdyžtak zase koupili novou, takže by to asi radši ani neudělali, protože nemaj tolik peněz ani.

6. příběh

T: Bylo to fér? D: Nebylo. T: Proč ne? D: Koupili by nový pastelky z kapesnýho. T: Všichni tři? D: Ne, jen Eliška. T: A proč ne všichni tři? D: Protože oni to neudělali, jen Eliška, tak koupí nový. T: A bude to Elišce připadat fér? D: Jo. T: A bude si pak moct s nima zase kreslit? D: Hm, jo, když bude maminka koukat, jestli je zas nehází.

Patrik (7, 10)

1. příběh

T: bylo to fér? D: Ne. T: Proč ne? D: Protože Vojta nezlobil. T: A jak to měla maminka udělat? D: Zlobit se jen na ty, který to byli. T: A to by bylo fér? D: Jo. T: To bude spravedlivé, že bude potrestaný jen Tomáš a Štěpán a Vojta ne? Nebude to Tomášovi a Štěpánovi líto? D: To by nemělo, protože Vojta nic neudělal.

2. příběh

T: Jak to měl pan ředitel udělat, potrestat všechny děti nebo nikoho? D: No, prostě před třídou říct, kdo to byl, tak že se na něj hodně zlobí, ať si to uvědomí a přizná se. T: A co kdyby se stejně ten Lukáš nepřiznal? D: Tak by se to muselo nějak řešit. T: A jak by se to podle tebe mělo řešit? D: Asi spíš nikoho netrestat.....Asi by řekl, že se teda na toho jednoho zlobí a že ho to mrzí a že je nebude trestat, když neví, kdo to byl, ale bude si na ně dávat pozor. A ještě, že to okno se musí zaplatit. T: A kdo ho musí zaplatit? D: No, buďto se ten Lukáš přizná a zaplatí ho a nebo všichni. T: A to bude fér, když to budou platit všichni, když se Lukáš nepřizná? D: Já myslím, že jo. T: Jakto? D: Protože to okno se zaplatit musí a když se on nechce přiznat a oni to nechtějí říct, tak to zaplatí společně. T: A neměl by to okno radši zaplatit pan ředitel, když neví, kdo to byl? D: Hm, radši ty děti.

3. příběh

T: Co by měl tatínek udělat, potrestat všechny nebo nikoho? D: Toho Jonáše. T: Ale když neví, že to byl Jonáš a ostatní to taky nevědí a Jonáš se nepřizná? D: Tak by si stoupnul venku a koukal by, jak kdo hází a kdo by to hodil špatně, tak toho by potrestal. T: A co kdyby to tentokrát hodil špatně někdo jiný než Jonáš? Tak by potrestal toho? D: To asi ne. T: Proč ne? D: To by nebylo fér, když to předtím neudělal. T: Tak jak by to měl udělat? D: Hm, nevím, to je těžký. T: Kdybys ty byl tatínek, tak bys jim to spíš odpustil nebo potrestal všechny? D: Zlobil bych se, že se nikdo nechce přiznat, že každý řekl, já jsem to neudělal i ten Lukáš a ten to udělal, tak to bych se hodně zlobil. T: Tak bys potrestal všechny? D: Asi jo. T: A to by bylo spravedlivý? D: Ne. T: Ale stejně bys to tak udělal? D: Ne. T: A jak teda? D: Já bych je netrestal, když nevím, kdo to byl, ale řek bych, že se zlobim. T: A to by bylo spravedlivé? D: Úplně ne, ale jinak se to nedá vyřešit, když se nepřizná.

4. příběh

T: Co měla paní učitelka udělat, potrestat celou třídu nebo nikoho? D: Říct to před třídou. T: Co říct? D: Ať se přizná, kdo to byl a Janička by se měla přiznat. T: A když by se nepřiznala? D: Tak by se paní učitelka zlobila, že to se nesmí. T: A potrestala by všechny? D: Mm, ne. T: Takže nikoho? D: Hm. T: A to by bylo spravedlivý? D: Bylo by to nejlepší. T: Nejlepší řešení? D: Jo. T: A bylo by spravedlivé? D: Jo, asi.

5. příběh

T: bylo to fér? D: Ne, ale neměli ji trhat. T: To určitě ne, ale to že se ty druháci rozhodli, že už ji nikomu nepůjčí bylo fér nebo ne? D: Ne. T: Proč ne? D: Měli jim říct, že se to nedělá a že to musí slepít. T: Všichni v té třídě? D: Ne, jen Honza s Frantou. T: A kdyby to slepili, tak by jim tu knížku dál půjčovali, všem i Honzovi a Frantovi? D: Jo, ale řekli by jim, že jestli to udělají znovu, tak už jim to nepučim. T: Jenom jim dvěma? D: Jo. T: A ostatním jo. D: Asi jo, ale dával bych pozor. T: A bylo by to takhle fér, jim tu knížku dál pučovat, když ji poničili? D: Jo, když to spraví.

6. příběh

T: Bylo to fér? D: Ne. T: Proč ne? D: Měla říct Elišce, že to nemá dělat a potrestat jenom jí a taky jí měla říct, že když to nejde, tak se to má vygumovat a ne ničit pastelky.

T: Takže nebylo spravedlivý, že maminka potrestala všechny tři děti? D: Ne. T: Měla potrestat jenom Elišku? D: Jo. T: A to by bylo fér? D: Jo, když to udělala jenom Eliška a oni ne. T: A nebylo to pak Elišce líto. D: Ale pak by pochopila, že se to nesmí.

Šimon (8)

1. příběh

T: Bylo to spravedlivý? D: Nebylo. T: A proč ne? D: Protože Vojta to nedělal? T: Tak jak to měla maminka udělat? T: Že třeba..Ten Vojta měl říct, že on si s nima nehrál. D: A maminka by to pak vyřešila jinak, kdyby věděla, že Vojta to nebyl? D: Jo. T: A jak? D: Potrestala by jenom Tomáše a Štěpána, protože oni si s nima hráli a Vojta ne, takže právě jeho trestat neměla taky. T: Takže měla potrestat jen Štěpána a Tomáše? D: Jo. T: A to by bylo fér, že potrestá jenom ty dva? D: Jo.

2. příběh

T: jak to pan ředitel měl udělat, potrestat všechny nebo nikoho? D: To je jako s těma nůžkama. T: Takže jak? D: Potrestat jenom Jonáše. T: Ale když neví, že to byl Jonáš? On se nepřiznal a ostatní to na něj nechtěli říct. T: Tak by se čekalo, až se přizná nebo až to někdo řekne a on by to pak někdo řekl. T: Myslíš, že by to pak někdo řekl, nebo že by se sám Jonáš přiznal? D: Hm. T: A co když to přece jen nikdo neřekne a Jonáš se nepřizná? D: Tak (ticho) tak by nepotrestal nikoho. T: A to by bylo spravedlivý? D: Jo, když neví koho..., ale řek by, že když se to bude opakovat, tak potrestá už všechny.

3. příběh

T: Co měl tatínek udělat, potrestat všechny nebo nikoho? D: A věděl, že Lukáš neumí házet? T: A kdyby to věděl, tak co? D: Tak by poznala, že to byl on, když neumí dobře házet. T: Ale co kdyby to tentokrát udělal někdo jiný? Myslíš, že by měl tatínek

spolehnout na to, že to byl ten, kdo neumí házet? Co když by pak potrestal někoho, kdo to neudělal? D: Tak to by si asi neměl. T: Co by neměl? D: Trestat toho, kdo neumí házet. T: Tak jak by to měl udělat? D: Měl by jim připomenout, že se to nesmí a že to udělal špatně, ten kdo to byl. T: A neměl by je potrestat? D: Ne. T: proč ne? D: Protože neví, kdo to udělal. T: A to by nebylo spravedlivé, kdyby radši teda potrestal všechny? D: Ne. T: Proč ne? D: Protože by se neměl trestat ten, kdo to nebyl. T: A to bude spravedlivé, když nepotrestá nikoho. D: Spravedlivé by bylo, kdyby potrestal Lukáše. T: A když to neví, že to byl on a nepotrestá teda nikoho, tak to bude spravedlivé? D: Jo.

4. příběh

T: Co měla udělat paní učitelka, potrestat celou třídu nebo nikoho? D: Měla by zkusit zjistit, kdo měl jakou svačinu. Třeba kdo má jak zamazaný ruce a zeptala by se, co měl kdo k jídlu. T: Proč? D: Protože by poznala, kdo to zamazal. T: A co kdyby třeba dvě děti měly stejnou svačinu? Měla by potrestat obě? D: To ne. T: proč ne? D: To by nebylo fér. T: Tak co by měla paní učitelka udělat? D: Tak mě ještě napadlo, že se dá sehnat takovej pán, kterej by to zjistil podle prstů, že zůstali na tom klavíru nějaký stopy. T: Ale to by tam byly třeba ještě starý otisky od jiných dětí i od paní učitelky že jo? D: To asi jo. T: Ty myslíš, že by paní učitelka měla co nejvíc zkusit zjistit, kdo to udělal? D: Jo. T: A kdyby se na to stejně nepřišlo? D: Tak by asi jim zakázala na to piano hrát, že bude hrát jenom ona. T: Proč? D: Aby už ho nikdo neušpinil. T: A to bude fér? D: Nebude. T: A měla by to teda tak udělat? D: Podle mě jo.

5. příběh

T: Bylo to spravedlivý? D: Nebylo. T: proč ne? D: Protože to udělali jenom dva. T: Takže ostatním by ji měli dál půjčovat? D: Jo. T: A Honzovi a Frantovi už ne? D: Já myslím, že oni by se měli omluvit a koupit novou. T: A pak jim jí ti druháci půjčovali? D: Jo. T: A to by bylo fér? D: Jo. T: A myslíš, že by se druháci o tu knížku nebáli? Že by jí zase třeba potrhali? D: Tak by jim řekli, že musí dávat větší pozor. T: A kdyby to udělali znova? D: Tak už by jim jí nepůjčili. T: A to by bylo fér? D: Jo.

6. příběh

T: Bylo to fér? D: Nebylo. T: Proč ne? D: Protože když to udělal jenom Eliška, tak Pavlík s Markétkou by byli smutný, protože oni to neudělali. Třeba si chtěli ještě kreslit, třeba je to bavilo. T: Tak jak to měla maminka udělat? D: Měla se zlobit jen na Elišku a říct jí, že to se nedělá. T: A měla jí zabavit ty pastelky? D: Asi jo. T: A druhým dvěma ne? D: Ne. T: A to by bylo fér? D: Jo. T: A myslela by si Eliška, že je to fér? D: Jo, protože věděla, že to nesmí, pastelky stojí peníze.

Tadeáš (7, 1)

1. příběh

T: Bylo to fér? D: Nebylo. T: Proč ne? D: Protože to neudělali všichni. T: Tak jak to měla maminka udělat? D: Že potrestá ty, co to udělali, toho kdo ne, tak toho ne. T: Takže Vojtu neměla trestat? D: Ne. T: A to bude fér pro Tomáše a Štěpána, když potrestá jenom je dva? D: Jo když to udělali jen oni a Vojta ne.

2. příběh

T: Co měl pan ředitel udělat, potrestat všechny nebo nikoho? D: Spíš nikoho...nebo ne spíš všechny asi. T: Myslíš, že by měl potrestat všechny? D: Hm. T: A bylo by to spravedlivý? D: Nebylo. T: Proč ne? D: Protože to udělal jen jeden. T: Tak jak by to měl udělat pan ředitel? Jak bys to třeba udělal ty? D: Řek bych, že ať mi to řekne, kdo to byl nebo ty ostatní, jinak že potrestám všechny. T: A kdyby nikdo nic neřekl? D: Tak bych potrestal všechny. T: A to by bylo spravedlivý? D: Jo. T: Jakto? D: Protože to nechtěli říct. T: Takže když se Jonáš nepřizná a nikdo to na něj nechce říct, tak je spravedlivý potrestat všechny? D: Hm, jo, když to neřeknou.

3. příběh

T: Co měl tatínek udělat, potrestat všechny nebo nikoho? D: A ostatní to nevěděli, že to byl Lukáš? T: Nevěděli. D: To si toho nevšimli? T: Právě nevšimli no. D: Hm. (ticho) T: Tak jak myslíš, že by to měl tatínek vyřešit? D: To by nebyl spravedlivý potrestat

všechny. T: Proč ne? D: Protože to udělal jen Lukáš, tak se měl přiznat a tatínek měl potrestat jen jeho. T: A když se Lukáš nepřiznal? D: Tak nikoho. T: Proč ne všechny? D: Protože ty ostatní to neudělali a nevěděli, že to byl Lukáš, tak to nemohli říct na něj. T: A kdyby to věděli a nechtěli říct, tak by je potrestal? D: Hm. T: A to by bylo spravedlivý? D: Jo. T: Jakto? D: Protože to mohli říct. T: A když to nevědí, tak je nespravedlivý je potrestat? D: Jo.

4. příběh

T: Co by měla paní učitelka udělat, potrestat celou třídu nebo nikoho? D: Celou třídu. T: Proč? D: Protože jim zakázala u toho piana svačit. T: Ale udělala to jenom Janička, ostatní děti a ani nevěděli, že to byla Janička, tak to nemohli říct. D: Hm. T: Tak bude to fér, potrestat všechny? D: Ne. T: Tak jak by to měla paní učitelka udělat? D: Zeptat se, kdo to byl. T: Ale když se Janička nepřizná? D: Tak potrestat všechny, už by nesměli hrát na to piano. T: Ale říkal jsi, že to by bylo nespravedlivé, potrestat všechny. D: Jo, ale na piano se musí dávat pozor. T: Takže by to tak paní učitelka měla udělat, i když je to nespravedlivé? D: Jo.

5. příběh

T: Bylo to fér? D: Jo. T: Jakto? D: Protože už jim to neroztrhají. T: Takže to bylo spravedlivý, že už tu knížku nepůjčili nikomu, i když jí potrhali jen Franta a Honza? D: Ne. T: Ale předtím jsi řekl, že jo, tak jak to teda vlastně je? D: Není to spravedlivý. T: Tak jak to měli ti druháci udělat. D: Asi jinak. T: A jak? D: (ticho) Nevím. T: A jak bys to udělal ty, kdybys byl druhák? D: Já už bych jim to nechtěl pučit. T: Proč ne? D: Protože by to mohli zas roztrhat. T: I ty ostatní? D: Jo. T: Takže bys už tu knížku nechtěl půjčit, protože by ses i ní bál? D: Jo. T: Takže myslíš, že to tak ty druháci měli udělat, i když to nebylo úplně spravedlivý? D: Jo.

6. příběh

T: Bylo to fér? D: Nebylo. T: Proč ne? D: Protože Pavlík s Markétkou to neudělali. T: Tak jak to měla ta maminka udělat? D: Potrestat jen tu Elišku. T: A to by bylo fér? D: Jo. T: A Pavlík s Markétkou by si mohli dál kreslit? D: Museli by ty pastelky koupit

nový. T: Pavlík s Markétkou? D: A Eliška. T: Všichni tři? D: Jo. T: A proč všichni tři, když je polámala jen Eliška? D: Protože se naučí, že pastelky stojí peníze. T: A když ty pastelky koupí, tak můžou pak s nima kreslit? D: Jo. T: I Eliška? D: Jo, když už bude dávat pozor. T: A myslíš, že to bude Markétce a Pavlíkovi připadat spravedlivý, že ty pastelky kupují společně, když je polámala jen Eliška a oni ne? D: Nebude. T: A měla by to teda tak ta maminka vyřešit? D: Jo, měla.

Váňa (7, 5)

1. příběh

T: Bylo to fér? D: Ne. T: A proč ne. D: No, že...že máma potrestala všechny. T: A jak to měla udělat správně? D: Měla potrestat Štěpána a Tomáše a Vojtu ne. T: A to by bylo fér? D: Jo. T: I pro Štěpána a Tomáše? D: Jo, když neposlechli. T: A neměla radši taky Vojtu potrestat, pro jistotu? D: Ne. T: proč ne? D: To by bylo nefér, když nic neudělal.

2. příběh

T: Co by měl udělat pan ředitel, potrestat všechny nebo nikoho? D: (ticho) Všechny. T: Proč? D: Protože Jonáš to neřekl a ostatní to taky neřekli. T: Takže by je měl potrestat všechny, že to nechtěli říct? D: Jo. T: A to bude fér? D: Hm, nebude. T: A neměl by to teda vyřešit nějak jinak? D: No, já nevím, jak jinak. T: Jak bys to vyřešil ty? D: Asi takhle. T: Potrestal bys je všechny, že to neřekli, i když to není spravedlivé? D: Jo, protože bych se předtím zeptal, kdo to byl a oni by to měli říct, když se ptám.

3. příběh

T: Co by měl tatínek udělat, potrestat všechny nebo nikoho? D: Nikoho. T: Proč nikoho? D: No, protože (ticho). T: To by nebylo fér potrestat všechny? D: Ne. T: Proč ne? D: Protože to neudělali..měl by se Lukáš přiznat. T: A když se nepřizná, tak nepotrestá tatínek nikoho? D: Jo. T: A to bude spravedlivé? D: Jo. T: I když Lukáš nedostane žádnéj trest? D: Pro něj ne, ale jinak jo, protože se to neví, že to udělal on a ostatní to neudělali, tak by neměli dostat žádnéj trest.

4. příběh

Co by měla paní učitelka udělat, potrestat celou třídu nebo nikoho? D: Nikoho. T: A to bude spravedlivý? D: Jo. T: Jakto? D: Protože neví, kdo to udělal. T: A neměla by teda radši potrestat všechny? D: Ne. T: Proč ne? D: To by bylo nespravedlivý. T: A co kdyby teda někoho zkusila vybrat a potrestala toho? D: Tak to ne, to by vůbec nebylo spravedlivý, jestli to neudělal. T: Takže by neměla trestat nikoho? I když ví, že pak ten kdo to udělal tomu trestu ujde? D: Hm, to je blbý no, ale to nemůže trestat toho, kdo to neudělal.

5. příběh

T: Bylo to spravedlivé? D: Hm, ne. T: Proč ne? D: Protože ostatní to neudělali. T: Tak jak to měli ty druháci vyřešit. D: Měli se Honza s Frantou přiznat a omluvit a třeba by to slepili nebo nějak opravili a oni by jim to odpustili, kdyby slíbili, že už to neudělaj. T: Takže myslíš, že kdyby se kluci omluvili, napravili to a slíbili, že už to neudělaj, tak že by jim tu knížku zase půjčovali? Všem prvňákům i Frantovi a Honzovi? D: Jo, ale dávali by pozor na ně. Jako že by si to trošku hlídali. T: A pak by to bylo spravedlivé? D: Jo.

6. příběh

T: Bylo to spravedlivý? D: Já myslim, že ne. T: Proč ne? D: Měla potrestat jenom někoho. T: Koho? D: Jenom Elišku. T: A proč? D: Protože ona ty pastelky hodila a na zem a zlomila je a to se nemá dělat a navíc, když jí to nejde, tak se nemá vztekat. T: Takže jak to měla maminka udělat? D: Potrestat jen Elišku. T: Měla zabavit ty pastelky jenom jí nebo nějak jinak? D: Zabavit ty pastelky. T: A Markétce a Pavlíkovi ne? D: Ne. T: A to bude fér, když je zabaví jenom Elišce? D: Jo. T: Bude si Eliška myslet, že je to fér? D: Jo.

2. třída

Anetka (9, 5)

1. příběh

T: Bylo to fér? D: Nebylo. T: Proč ne? D: Protože Vojta to neudělal. T: A jak by to teda bylo spravedlivé? D: Zeptat se, kdo to byl a pak potrestat jenom toho. T: takže by potrestala jenom Tomáše a Štěpána? D: Jo. T: A to by bylo fér, že budou potrestáni jen oni dva? D: Jo, když to udělali a Vojta ne.

2. příběh

T: Jak to měl pan ředitel udělat, potrestat všechny děti nebo nikoho? D: Asi nikoho. T: A bude to spravedlivý? D: Nebude. T: Proč ne? D: Protože by měl potrestat Jonáše. T: Ale když neví, že to udělal Jonáš, ten se nepřiznal a ostatní to na něj nechtěli říct, tak jak to má udělat? D: Zakázal by jim ten ředitel hrát si s míčem. T: Všem dětem by to zakázal? D: Jo, že si s nim nesmějí hrát u okna. T: Proč? D: Aby ho příště zase nerozbily. T: A to bude spravedlivý? D: Jo. T: Pro všechny ty děti? D: Jo.

3. příběh

T: Jak to měl tatínek udělat, potrestat všechny nebo nikoho? D: A ten tatínek věděl, že Lukáš neumí dobře házet? T: Proč? D: Že kdyby to věděl, že Lukáš neumí dobře házet, tak by poznal, že to byl on, kdo to rozbil to okno. T: A co kdyby házel špatně ještě někdo jiný, tak by měl tatínek potrestat i toho? D: Ne. T: Proč ne? D: To by nebylo fér, když to neudělal. T: Tak myslíš, že ten tatínek mohl vědět, že zrovna Lukáš rozbil to okno, kdyby jich házelo většinou špatně víc těch dětí? D: Nemoh. T: Tak jak to měl vyřešit? D: Mohl jim zmáčknout nos a poznat, který lže. T: Takže by ten tatínek měl udělat všechno proto, aby přišel na to, kdo to byl? D: Jo. T: A co kdyby na to stejně nepřišel? D: (ticho) T: Kdybys ty byla maminka, jak bys to asi vyřešila? Viděla bys, že někdo rozbil kamenem okno a nechce se k tomu přiznat a zbytek to neví, kdo to byl, tak potrestala bys je radši všechny nebo radši nikoho? D: (ticho) Asi bych je nepotrestala všechny. T:

Proč ne? D: Protože to neudělali ostatní, tak by to nebylo fér. T: A nepotrestat nikoho bude fér? D: Taky ne. T: Ale udělala bys to tak? D: Jo.

4. příběh

T: Co by měla paní učitelka udělat, potrestat celou třídu nebo nikoho? D: Kouknout, kdo má co na svačinu. T: Proč? D: Pak by podle toho poznala, čím to bylo umazaný a kdo to byl. T: A co kdyby to bylo třeba od nějaké čokolády a něco s čokoládou by mělo ke svačině víc dětí? D: Hmm, tak já nevím teda. T: Třeba by se paní učitelka snažila přijít na to, kdo to byl, řekla by, ať se někdo přizná a stejně by se nikdo nepřiznal, tak jak by to vyřešila? D: (ticho) T: Potrestala by celou třídu? D: Ne. T: Proč ne? D: Jenom Janičku. T: A když neví, že to byla Janička? D: Tak nikoho. T: A to bude spravedlivé? D: Pro tu Janičku ne. T: A kdyby radši potrestala celou třídu, tak by to nebylo spravedlivý? D: Ne. T: A co je teda lepší? D: Nikoho nepotrestá.

5. příběh

T: Bylo to fér? D: Asi jo, protože by to mohli zase rozrhat. T: Všichni? D: Ten Honza a Franta. T: Takže už to radši nepůjčí celé třídě? D: Ne jenom těm dvěma. T: Takže to není spravedlivý, nepůjčit už to nikomu? D: Ne. T: Tak jak by to měli ti druháci udělat, aby to bylo spravedlivý? D: Už by to nepůjčili těm dvěma. T: A to bude fér? D: Jo. T: A nebude to Frantovi a Honzovi líto, že už si nesmí tu knížku půjčovat? D: To nevím, ale tak se měli k ní chovat hezky, dávat pozor. T: A neměli by jim to druháci odpustit? D: Ne, protože pak by nevěděli, že se to nesmí dělat. T: takže myslíš, že kdyby je ti druháci nepotrestali tím, že jim tu knížku už nepůjčí, tak by ty kluci nevěděli, že se to nemá dělat? D: Jo.

6. příběh

T: Bylo to fér? D: Ne. T: Proč ne? D: měla se zeptat, kdo to udělal a pak se na toho zlobit a potrestat jenom jeho. T: A ostatní ne? D: Ne. T: A to bude fér? D: Jo. T: A myslíš, že když potrestá jenom Elišku, tak že jí to bude připadat spravedlivé? D: Asi ne. T: Tak proč jí má trestat? D: Aby věděl, že nesmí házet pastelky na zem, že se zničí. T: A neměla by teda pro jistotu potrestat i Pavlíka s Markétkou? D: Ne, ty to neudělali.

Dorotka (8, 9)

1. příběh

T: Bylo to fér? D: Ne. T: Proč ne? D: Protože Vojtu neměla maminka trestat. T: Proč ne? D: Protože nic neudělal. T: Tak jak to měla maminka udělat? D: Měla potrestat jenom Štěpána a Tomáše. T: A to by bylo spravedlivý? D: Jo. T: Když potrestá jenom je dva? D: Jo, když to oni udělali a jeden ne, tak toho netrestat, jen toho, kdo to udělal.

2. příběh

T: Jak by to měl pan ředitel udělat, potrestat všechny nebo nikoho? D: Ticho. T: Když mu ten pán poví, že mu někdo rozbil to okno a chce, aby to nějak vyřešil, ale on neví, kdo to byl, protože se nechce přiznat a ostatní to nechtějí říct, jak bys to udělal ty, kdybys byla paní ředitelka? D: Řekla bych přísným hlasem, kdo to byl. T: A kdyby ti stejně nikdo nic nepověděl? D: Tak bych zjistila, kdo stál nejbliž u okna. T: A myslíš, že to musel udělat ten, kdo stál nejbliž? D: Ne, tak bych chvíli čekala, jestli se někdo přizná. T: A kdyby se ani za chvíli nikdo nepřiznal? D: Tak bych to odpustila. T: Takže bys nepotrestala nikoho? D: Hm, ale zaplatili by společně to okno. T: Takže bys jim nedala trest, ale zaplatili by společně to rozbité okno? D: Jo. T: A kdo ho zaplatí? D: Všichni ty děti. T: A to bude spravedlivé? D: Podle mě jo. T: Pro všechny ty děti, když to udělal jen Jonáš? D: Jo, protože oni to mohli říct a neudělali to, ten Jonáš se měl přiznat, ale když to neudělal, tak někdo musí zaplatit to okno tomu pánovi. T: A nebylo by to spravedlivější, když ho zaplatí ten pan ředitel. D: Hmm, nebude.

3. příběh

T: Jak to měl ten tatínek vyřešit, potrestat všechny nebo nikoho? D: Hm.....řekla bych, že se řekne, že jestli se nepřizná, kdo to udělal, tak to zase všichni zaplatí. T: Všichni by to zaplatili? D: On by se pak Lukáš možná přiznal. T: Aha, takže bys to řekla proto, abys přiměla toho Lukáše se přiznat? D: Jo. T: A co kdyby se stejně nepřiznal, tak by to okno teda zaplatili všichni společně? D: (ticho) Asi ne. T: Proč ne? D: To ne nebylo spravedlivý? T: Proč ne? D: Protože to nevěděli. T: Co nevěděli? D: Že to udělal ten Lukáš. T: Takže to na něj nemohli říct? D: Jo. T: Takže nebude spravedlivé, když to

okno zaplatí všichni? D: Hm. T: Takže bys nepotrestala nikoho? D: Ne, ale já bych řekla, že se na něj zlobim na toho, kdo to rozbil. T: A to bude spravedlivé? D: Jo.

4. příběh

T: Jak by to měla paní učitelka udělat, potrestat celou třídu nebo nikoho? D: Jenom Janičku. T: Ale když se Janička nepřizná a ostatní to nevědí? D: Tak by zjistila, kdo nesvačil na místě. T: Proč? D: Aby zjistila, kdo to udělal. T: A co když na místě nesvačilo víc dětí, tak je potrestá všechny? D: Ne. T: Proč ne? D: To by nebylo spravedlivý. T: Tak jak to udělá, když neví, kdo to byl. D: (ticho) T: Jak bys to asi udělala ty, co myslíš? D: Já bych jim to asi odpustila. T: A to by bylo spravedlivý? D: A řekla bych, ať už to nikdy nedělaj. T: Takže bys je jenom napomenula? D: Jo. T: A to bude spravedlivý? D: Jo.

5. příběh

T: Bylo to fér? D: Ne. T: Proč ne? D: Protože to udělali jen dva. T: Tak jak to měli ty druháci udělat? D: Že by si ji půjčovali ty ostatní. T: A Honzovi a Frantovi už by tu knížku nepůjčovali? D: Hm...řekli by jim, že už to nesmí dělat, jinak že už jim nic půjčovat nebudou. T: Takže by tu knížku půjčovali celé třídě i těm dvěma? D: Jo. T: A co kdyby ji zase potrhali? D: Tak úplně naposled jim to říct. T: Že to nesmí dělat? D: Jo.

6. příběh

T: Bylo to fér? D: Ne. T: Proč ne? D: Protože to udělal jen jeden a dva za to nemůžou. T: Tak jak to měla maminka udělat? D: Napomenout je a říct, že jestli to ještě udělají, tak jim ty pastelky zabaví na dva týdny. T: Napomenout všechny tři? D: Jen Elišku. T: A té měla ty pastelky zabavit? D: Já bych jí asi dala ještě šanci. T: Aby se polepšila? D: Jo. T: Takže maminka měla Elišku jen napomenout? D: Jo.

Helenka (9, 4)

1. příběh

T: Bylo to fér? D: Ne. T: Proč ne? D: Protože Vojta si s těma nůžkami nehrál. T: Tak jak to měla maminka udělat? D: Potrestat jenom Tomáše a Štěpána. T: A to bude spravedlivý, když potrestá jenom je dva a Vojtu ne? D: Bude. T: A neměla by je pro jistotu potrestat všechny, aby už se to příště nestalo? D: Ne, to by nebylo fér, když Vojta jí poslech a s těma nůžkami si nehrál.

2. příběh

T: Co měl pan ředitel udělat, potrestat všechny nebo nikoho? D: Zeptat se znova, kdo to byl. T: A když mu to stejně nikdo neřekne? D: Tak řekne, že jestli se nepřizná, tak že nebude chodit do školy. T: No jo, ale jestli se nikdo nepřizná, tak nebude vědět, koho z té školy vyloučit. D: Tak aspoň, ať se jde omluvit tomu pánovi. T: To by ten ředitel řekl a doufal by, že se ten kdo to udělal omluví? D: Jo. T: A myslíš, že by to ten Jonáš udělal? D: Nevim. T: No a když teda tohle ten ředitel řekne, tak co pak, takže nikoho nepotrestá? D: Ne. T: Proč ne? D: To by nebylo spravedlivý. T: Proč ne? D: Protože to udělal jen jeden z nich. T: Takže jim to odpustí? D: (ticho) hmmm. T: A to bude spravedlivý? D: Taky moc ne, pro toho Jonáše. T: Takže, co je víc nespravedlivý, nepotrestat nikoho, nebo potrestat i ty, co to neudělali? D: I ty, co to neudělali.

3. příběh

T: Co měl ten tatínek udělat, potrestat všechny nebo nikoho? D: Hmm...nepotrestat zatím nikoho, ale až se to dozví, tak potrestat Lukáše. T: A dozvěděl by se to, že to byl Lukáš? D: No, kdyby se přiznal. T: A když se nepřizná, tak teda nepotrestá nikoho? D: Měl by říct, že jestli se nepřizná, tak aspoň dát peníze na to okno. T: Ale kdyby dal ty peníze, tak by se tím přece přiznal. D: Měl by se přiznat. T: A myslíš, že by se přiznal? D: Já nevim. T: A co udělá tatínek, když se nikdo nepřizná? D: (ticho) T: Potrestá všechny? D: To ne. T: Proč ne? D: To by bylo nespravedlivý. T: Tak nepotrestá nikoho? D: Hm, asi ne no.

4. příběh

T: Co by měla paní učitelka udělat, potrestat celou třídu nebo nikoho? D: Nikoho, ale měla by se zeptat na třídních schůzkách a rodiče by se zeptali dětí, aby se ta Janička aspoň pak omluvila. T: Takže by neměla potrestat celou třídu? D: To by nebylo spravedlivý. T: Proč ne? D: Protože ostatní za to nemohli. T: Takže nepotrestá nikoho? D: Hm. T: A to bude spravedlivý. D: Ne, ale bude se pořád snažit zjistit, kdo to byl. T: A když na to přijde, tak tu Janičku potrestá? D: Jo.... Že by se musela omluvit a už nebude smět na to piano hrát.

5. příběh

T: Bylo to fér? D: Nebylo. T: Proč ne? D: Protože, když si někdo něco půjčí, tak to musí vrátit v pořádku. T: Takže to nebylo hezký od Honzy a Franty? D: Nebylo. T: A když ty druháci se rozhodli, že už tu knížku teda nikomu nepůjčí, tak to bylo fér? D: Bylo, protože, aby jim neničili další věci. T: Takže nikomu ze třídy už tu knížku nepůjčí? D: Jo. T: A to bude spravedlivý? D: Nebude. T: A proč by to teda tak měli udělat? D: Pro jistotu. A ty kluci se pak možná omluvěj. T: Myslíš, že když už nebudou celé třídě tu knížku půjčovat, tak se přijdou ty dva kluci omluvit? D: Možná. T: A kdyby se omluvili, tak by to zas celé třídě půjčovali? D: Jo. T: I Honzovi a Frantovi? D: Ne, protože by to možná udělali zas. T: A to bude spravedlivý? D: Jo...a nebo si na ně budou dávat pozor, když tu knížku budou mít.

6. příběh

T: Bylo to fér? D: Ne. T: Proč ne? D: Protože, když chtěla Eliška kreslit a nešlo jí to, tak měla poprosit o pomoc a neházet ty pastelky na zem. T: A když je ta Eliška na zem hodila a maminka pak potrestala i Pavlíka a Markétku, tak to bylo fér? D: Nebylo. T: Eliška se měla přiznat. T: A co pak měla maminka udělat? D: Potrestat jenom jí. T: A jak? D: Zabavit jí ty pastelky. T: A Pavlík a Markétka směli dál kreslit? D: Jo. T: A to bude fér? D: Jo.

Tereзка H. (8, 10)

1. příběh

T: Bylo to fér? D: Já myslím, že to bylo fér, protože to i moje mamka, když jí neposlechnu, ta mě chce potrestat. T: Ale když v tomhle příběhu jí sice Tomáš a Štěpán neposlechli, ale Vojta poslechl a maminka potrestala všechny tři, tak to bylo fér? D: To ne. T: Proč ne? D: Protože měla potrestat jen Tomáše a Štěpána a Vojtu ne, protože on si s těma nůžkami nehrál. Ale oni by možná ty dva říkali, že oni si s nima taky nehráli, tak by je potrestala všechny. T: Kdyby ti dva druzí říkali, že oni si s nůžkami taky nehráli, tak by potrestala všechny tři? D: Jo. T: A bylo by to spravedlivý? D: Nebylo, to by bylo Vojtovi líto totiž. T: A jak by to bylo spravedlivý? D: Kdyby potrestala jen toho, kdo to byl.

2. příběh

T: Co měl pan ředitel udělat, potrestat všechny nebo nikoho? D: Hmm, všechny ty kluky. T: Myslíš všechny? D: Jo, protože za prvý to nechce říct, protože se bál, jaké bude trest a ty ostatní to taky nechtěj říct. T: A proč myslíš, že to nechtěj ostatní říct? D: Aby nedostal Jonáš trest. T: Takže když to nikdo neřekne, tak potrestá pan ředitel všechny? D: Jo. T: A to bude spravedlivý? D: Jo. T: Proč to bude spravedlivý? D: Protože to nechtěj říct.

3. příběh

T: Co by měl tatínek udělat, potrestat všechny nebo nikoho? D: Hmm...všechny. Měl by říct, že kdo to udělal, ať za mnou odpoledne přijde se přiznat a když ne, tak zabavím všechny hračky. T: Všem? D: Jo. T: A když se Lukáš nepřijde přiznat, tak to ten tatínek udělá? D: Jo. T: Zabaví hračky i těm, co to neudělali a nevěděli, že to byl Lukáš? D: Hm. T: A to bude spravedlivý? D: Podle mě jo. T: I pro ty kluky, co to neudělali? D: Hm, pro ně to sice nebude spravedlivý, ale když to nikdo nevěděl....tak já nevím...tak je to spravedlivý. Není jiný řešení, já ho teda nevím. Nebo by se mohl stokrát zeptat, kdo to byl, jenže to by stejně nepomohlo, protože on by pořád říkal ne, ne, ne a pak by z toho nebylo nic.

4. příběh

T: Co by měla paní učitelka udělat, potrestat celou třídu nebo nikoho? D: Jednou by to mohla prominout. T: jednou prominout myslíš? D: Hm. T: Takže nepotrestá ani tu Janičku, která to udělal? D: Hm, to ne. T: A to bude spravedlivý? D: Jestli už to nikdy neudělaj tak jo. T: A když to udělaj znova? D: Tak je potrestá. T: Všechny? D: Když nebude vědět, kdo to byl, tak jo. T: A to bude spravedlivý? D: Jo. T: Jakto? D: Protože už je jednou varovala.

5. příběh

T: Bylo to fér? D: Bylo protože když viděli, že se takhle chovaj ke knížkám, tak už jim nic nepučila. T: Nikomu z nich? D: Jen těm co to udělali. T: Takže to bylo spravedlivý, když druháci tu knížku nepůjčovali už nikomu? D: Ne. T: Proč ne? D: Protože ty ostatní to neudělali. T: Tak jak by to měli udělat, aby to bylo spravedlivý? D: Tak už by jí nepůjčovali jen těm dvěma. T: A kdybys nevěděla, kdo to udělal, tak už bys tu knížku nepůjčovala nikomu? D: Hm, radši ne...nebo jenom holkám. T: Proč jenom holkám. D: Protože holky nejsou takový zlobidla. T: A to bude spravedlivý? D: Jo.

6. příběh

T: Bylo to spravedlivý? D: Já myslim, že to bylo spravedlivý. T: proč si to myslíš? D: Protože jako ona i kdyby se jich zeptala, tak Eliška by pořád říkala, že to nebyla, tak by ty pastelky zabavila všem, ale těm dalším by to bylo líto, mohli by to kecnout na ní, jenže ona by mohla říkat, že to nebyla. T: Takže kdyby maminka nevěděla, kdo to byl, tak měla potrestat všechny tři? D: Jo. T: A to by bylo fér? D: Jo. T: A když by se to maminka dozvěděla, že to byla Eliška? D: Tak by jí dala trest, zaprvé by jí naplácala na zadek a pak by jí vzala nějaké peníze. T: A Pavlíka a Markétu by nepotrestala? D: Ne. T: A tak by to bylo spravedlivý? D: Jo.

Tereza S. (8, 8)

1. příběh

T: Bylo to fér? D: Nebylo. T: Proč ne? D: Měla potrestat jenom ty dva. T: Proč jenom je? D: protože ty to udělali, Vojta ne. T: A to by bylo spravedlivý, potrestat jenom je dva? D: Jo. T: A bude to i jim připadat spravedlivý, když budou potrestáni jenom oni a Vojta ne? D: Jo, když to Vojta nebyl.

2. příběh

T: Co by měl pan ředitel udělat potrestat všechny nebo nikoho? D: (ticho) T: Měl by potrestat všechny? D: Ne. T: Proč ne? D: To by nebylo spravedlivý. T: Proč ne? D: Protože to udělal jenom Jonáš. T: Tak by neměl trestat nikoho? D: (ticho) T: Bylo by to spravedlivé, když by nikoho nepotrestal? D: Ne. T: Proč ne? D: Protože by měl potrestat toho Jonáše. T: Proč? D: Protože rozbil to okno. T: A za to by měl být potrestaný? D: Jo. T: Ale když neví, kdo z té třídy to udělal? Jonáš se nepřiznal a ostatní to na něj nechtějí říct, tak co by měl udělat? D: (ticho) T: Jak bys to udělal ty, kdybys byla paní učitelka. D: (ticho) T: Kdyby se nikdo nepřiznal a nikdo to na něho nechtěl prozradit? D: (ticho) Asi, asi bych jim zakázala si tam hrát s míčem. T: Všem? D: Jo. T: A proč? D: Aby už to okno nerozbili. T: Takže aby se to příště už nestalo? D: Jo. T: A to bude spravedlivé? D: Bude, myslím. T: Pro všechny ty děti? D: Hm.

3. příběh

T: Co by měl tatínek udělat, potrestat všechny nebo nikoho? D: (ticho) T: Je to těžký rozhodování, vid'? D: Jo. T: Víš, to nejde právě úplně říct, co je dobře a co špatně, to je pro každého těžký rozhodování, tak by mě právě zajímalo, kterou tu možnost bys spíš vybrala, třeba kdybys ty byla maminka a musela bys to vyřešit, jestli ty děti potrestat všechny nebo nikoho z nich, když nevíš, kdo to udělal. D: Já bych spíš potrestala všechny. T: A proč? D: Protože když nevím, kdo to byl, tak bych potrestala všechny. T: A bylo by to spravedlivé? D: Nebylo. T: Ale udělala bys to tak? D: Nevím....jo. T: Abys potrestala toho, kdo to udělal? D: Jo...jinak by to mohl dělat pořád.

4. příběh

T: Co by měla paní učitelka udělat, potrestat celou třídu nebo nikoho? D: Měla by jim asi něco říct. T: A co? D: Asi by jim zakázala hrát na piano. T: Celé třídě? D: Jo. T: Proč? D: Aby už ho neumazali. T: A bylo by to fér? D: (ticho) T: Ty bys to tak udělala kdybys byla paní učitelka? D: Já nebudu paní učitelka. T: A co budeš? D: Ještě nevím, ale učitelka ne. T: A tahle paní učitelka v tom našem příběhu, když by zakázala hrát celé třídě na piano, když nevěděla, kdo ho umazal, to vyřešila spravedlivě? D: Ne. T: Proč ne? D: Protože to piano umazala jen Janička. T: Tak jak by to měla udělat? D: Zakázat stejně. T: Zakázat všem hrát, i když to není spravedlivý? D: Jo. T: Aby se to piano neumazalo? D: Jo.

5. příběh

T: Bylo to fér? D: Nebylo. T: Proč ne? D: Měli se zeptat, kdo to udělal a pak to nepůjčovat už jenom těm. T: Kdo to udělali? D: Jo. T: A to by bylo spravedlivé? D: Jo. T: A nebylo by to Frantovi a Honzovi líto, že už si tu knížku nesmí půjčit? D: (ticho) Ale tak jí neměli trhat. T: A neměli by ti druháci teda přece jen už jí raději nepůjčovat nikomu? D: Já myslím, že ostatní si budou dávat pozor. T: Proč myslíš? D: Protože vidí, že by jim pak nikdo nic nepůjčil.

6. příběh

T: Bylo to fér? D: Pro Elišku jo, ale pro Pavlíka a Markétku ne. T: Proč ne? D: Protože nezlobili. T: A jak to teda měla maminka udělat? D: (ticho) T: Pavlík a Markétka si nezaslouží potrestat? D: Ne. T: A Eliška jo? D: Jo. T: Takže měla maminka zabavit pastelky jen Elišce? D: Jo. T: A to by bylo spravedlivý? D: Bylo.

Petr (8, 3)

1. příběh

T: bylo to fér? D: Ne. T: Proč ne? D: Protože Vojta to neudělal. T: Tak jak to měla maminka udělat, aby to bylo spravedlivý? D: Měla potrestat jenom Tomáše a Štěpána.

T: A proč? D: Protože jí neposlechli, že si hráli s těma nůžkami. T: A to teda bude fér, když potrestá jenom je dva a Vojtu ne? D: Jo, bude to fér.

2. příběh

T: Co měl pan ředitel udělat, potrestat všechny nebo nikoho? D: Měl by se Jonáš přiznat. T: To by měl, ale když se nepřiznal a ostatní to na něj nechtěli říct? D: Tak nikoho. T: takže by nikdo nebyl potrestaný? D: Nebyl. T: A to bude spravedlivé? D: Jo. T: Takže to pan ředitel vyřeší tak, že nikoho nepotrestá a co řekne tomu pánovi, který si přišel stěžovat? D: zaplatí mu to okno. T: Ten ředitel? D: Možná...spíš ty kluci asi. T: Všichni? D: Jo. T: Proč? D: Protože by se to mělo zaplatit to okno. T: A to bude spravedlivé, když to zaplatí všichni, když ho rozbil jen Jonáš? D: Jo, docela jo. T: Jakto? D: Protože to nechtěli prozradit na něj.

3. příběh

T: Co měl ten tatínek udělat, potrestat všechny nebo nikoho z těch dětí? D: Nikoho. T: Proč? D: Protože neví, koho by měl potrestat. T: Tak neměl by pro jistotu potrestat všechny? D: Ne. T: Proč ne? D: To by nebylo spravedlivý. T: proč by to nebylo spravedlivý? D: Protože to udělal jen Lukáš, ale nechtěl se přiznat a nikdo to teda nevěděl. T: Takže jak to měl ten tatínek udělat. D: Neměl nikoho potrestat. T: A měl se zlobit na něj? D: Hm, měl říct, že se to nedělá. T: Ale nikoho nepotrestat? D: Jo. T: A to bude spravedlivý? D: Bude, protože neví, kdo to byl.

4. příběh

T: Co měla paní učitelka udělat, potrestat celou třídu nebo nikoho? D: Jako předtím. T: Takže nikoho? D: Jo, protože neví koho. T: Takže lepší bude když nepotrestá vůbec nikoho, takže ta Janička nebude potrestaná? D: Lepší než všechny. T: A co kdyby se to opakovalo, co kdyby to piano zase někdo zamazal a nevědělo se, kdo to byl? D: Tak už by potrestala všechny. T: A to by bylo spravedlivé? D: Nebylo. T: Tak proč by to měla takhle udělat? D: Protože jinak by se to mohlo pořád a pořád opakovat.

5. příběh

T: Bylo to spravedlivé? D: Jo. T: Že už nikomu ze třídy tu knížku nepůjčí? D: Hm, radši jo. T: Proč? D: Aby se zase nepotrhalo. T: I kdyby věděli, kdo to udělal, tak už jí nikomu nepůjčí? D: To ne, jenom kdyby to nevěděli. T: Takže kdyby věděli, že to byl Honza a Franta, tak jak by to udělali? D: Tak už by jí nepůjčovali jen jim. T: A ostatním jo? D: Jo. T: Ale když to nevědí, kdo to byl, tak už jí nepůjčí nikomu? D: Jo. T: A to bude fér? D: Hmm.....bude, aby se to už neopakovalo.

6. příběh

T: Bylo to fér? D: Nebylo. T: Proč ne? D: Měla se zeptat, kdo to byl a pak by potrestala jenom Elišku. T: A to by bylo spravedlivé, potrestat jen Elišku a Markétu s Pavlíkem ne? D: Bylo, protože ona je hodila na zem a oni ne, normálně kreslili. T: A nebude to pak Elišce líto, že je potrestaná jen ona? D: Bude asi, ale tak třeba slíbí, že už to neudělá a maminka jí pak pozdějc ty pastelky zase půjčí.

Matouš (8)

1. příběh

T: Bylo to spravedlivý? D: Nebylo. T: Proč ne. D: Toho Vojtu neměla potrestat, protože ten se zachoval dobře. T: Tak jak to měla maminka udělat? D: Měla potrestat jenom Tomáše a Štěpána, protože jinak by to nebylo spravedlivý. T: A to bylo spravedlivý, potrestat jen Tomáše a Štěpána. D: Jo. T: Proč? D: Protože oni neposlechli.

2. příběh

T: Jak by to měl pan ředitel udělat, potrestat všechny děti nebo nikoho z nich? D: No, měl by se ten Jonáš přiznat a když se nepřizná a pan ředitel by řekl, že když se nepřizná, tak že potrestá všechny. T: A když se Jonáš nepřizná? D: Tak potrestá všechny. T: A proč? D: Protože ten jeden to udělal a ostatní to nechtěj říct, i když ten ředitel řekl, ať to řeknou. T: takže je spravedlivé je potrestat všechny. D: No úplně ne. T: A nebylo by

teda lepší nepotrestat nikoho? D: Já myslím, že ne, myslím, že spíš všechny. T: A jak by je potrestal? D: Asi by museli být po škole a promluvit si s rodičem.

3. příběh

T: Jak to měl tatínek udělat, potrestat všechny děti nebo nikoho? D: Měl by říct, že nikoho nepotrestá, ale ať se to neopakuje. T: Takže by je neměl trestat? D: Ne. T: A proč ne? Neměl by zase potrestat všechny jako u toho minulého příběhu. D: Ne, protože to ty ostatní nevěděli. T: Takže když to ostatní nevědí a nemůžou to říct, tak to není spravedlivý je potrestat taky? D: Jo. T: A to bude spravedlivý, když tatínek nepotrestá nikoho? D: Měl by potrestat toho jednoho, toho Lukáše, ale když neví, že to byl, tak ne. T: Tak to bude spravedlivé když nepotrestá nikoho nebo nebude? D: Bude.

4. příběh

T: Co by měla paní učitelka udělat, měla by potrestat celou třídu nebo nikoho? D: Měla by je varovat a třeba ještě poprosit si jejich rodiče, aby sis s nima promluvili, že hudební nástroje jsou hrozně drahý. T: A měla by je teda paní učitelka nějak potrestat, nebo říct rodičům, aby je potrestali? D: Jo, když se přijde na to, že to byla Janička. T: A když se na to nepřijde, tak měli by všichni dostat nějaký trest? D: Neměli. T: Proč ne? D: To by nebylo spravedlivý. T: Proč ne? D: To je jako předtím. T: Že to ostatní neudělali a ani nevěděli, kdo to udělal? D: Jo. T: Takže nedostane trest nikdo? D: Nikdo. T: A to bude spravedlivý? D: Jo.

5. příběh

T: Bylo to fér? D: Asi jo...ne, ne nebylo to fér, nebylo to fér. T: Proč ne? D: Měli se zeptat, kdo to byl, protože ty kdo tu knížku neroztrhali, tak jim to pak bylo asi líto, když už si jí nemohli půjčit. T: Takže kdyby se zeptali a dozvěděli se, že to udělali Honza s Frantou, tak co by udělali? D: Tak by se na ně zlobili a už by jim to nepůjčovali, protože na knížky se musí dávat pozor. T: A ostatním by tu knížku půjčovali? D: Jo. T: A neměli by třeba o ní strach? D: Možná trochu, ale oni vědí, že kdyby jí roztrhali, tak že by si jí pak už taky nemohli půjčit a třeba pak už žádnou knížku. T: A to by bylo

spravedlivé, když budou tu knížku dál půjčovat těm ostatním ve třídě, co jí nepotrhali?

D: To by bylo spravedlivé.

6. příběh

T: Bylo to fér? D: Nebylo. T: Proč ne? D: Protože Pavlík a Markétka nemohli za to, že

ta Eliška se rozzlobila a hodila ty pastelky na zem. T: Tak jak to měla maminka udělat?

D: Měla se zeptat a potrestat jen Elišku. T: A to by bylo spravedlivé? D: Jo, bylo. T: A

nebude to Elišce líto, že je potrestaná a Markéta a Pavlík ne? D: No, ale tak se neměla

vztekat, když nechce být potrestaná a ničit věci, to není správný.

Míša (8, 8)

1. příběh

T: Bylo to fér? D: Ne. T: A proč ne? D: Protože Vojta si s těma nůžkami nehrál. T: Tak

jak to měla maminka vyřešit? D: Potrestat jen Tomáše a Štěpána. T: A to by bylo fér,

potrestat jenom je dva a Vojtu ne? D: Jo. T: A neměla by potrestat všechny tři pro

jistotu, aby se to neopakovalo? D: Ne, protože, když někdo poslechl, tak by se neměl

trestat, to by bylo hrozně nefér.

2. příběh

T: Jak to měl pan ředitel udělat, potrestat všechny děti nebo nikoho z nich? D: Nikoho.

T: A proč myslíš? D: Protože neví, kdo to udělal. T: A to by nebylo spravedlivé

potrestat i ty, co to neudělali? D: Ne. T: A nepotrestat nikoho je spravedlivé? D: Já

myslim, že jo, protože neví, kdo to byl, tak nemůže říct, koho potrestá, když neví koho.

3. příběh

T: Jak to měl tatínek udělat, potrestat všechny nebo nikoho? D: Zase stejně. T: Takže

nikoho? D: Jo. T: Takže ten Lukáš nebude potrestaný za to, co udělal? D: No, kdyby to

věděl, že to byl Lukáš, tak to jo, ale on se zeptal a všichni řekli já ne, takže to neví, že jo.

T: A neměl by teda pro jistotu potrestat všechny? D: To ne. T: Proč ne. D: To by bylo

nespravedlivý pro ty, co to neudělali. T: A když nepotrestá nikoho, tak to spravedlivý bude? D: Tady jo, ale možná by jim měl aspoň říct, že se to nedělá. Jo, měl by se zlobit, že to někdo udělal. T: Proč by se měl zlobit? D: Protože se to nesmí házet kameny do oken ani jinam.

4. příběh

T: Jak by to měla paní učitelka udělat, potrestat celou třídu nebo nikoho? D: Celou třídu. T: Proč? D: ...Nebo nikoho. T: Tak celou třídu nebo nikoho? D: (ticho) T: Když by potrestala celou třídu bylo by to spravedlivý? D: Nebylo. T: Proč ne? D: Protože to neudělali všichni. T: Tak nepotrestá nikoho? D: Hm, spíš zase nikoho. T: A to bude spravedlivý? D: Nebude. T: Proč ne? D: Protože jim řekla, že u toho piana nesmí svačit. T: Ale v tom příběhu předtím, když ten kluk hodil ten kámen, i když tatínek říkal, ať dávají pozor jsi řekl, že to bude spravedlivé, když nikdo nebude potrestán pamatuješ? D: Hm. T: A tady to bude nespravedlivé, když paní učitelka potrestá všechny? D: Jo, protože....T: No, proč myslíš? D: Protože (ticho) nevim. T: Tak paní učitelka má někoho potrestat? D: Janičku, kdyby to věděla. T: A když to neví? D: Tak nikoho? T: Ale je to nespravedlivé? D: Jo. T: A co je víc nespravedlivé, když se neví, kdo to udělal, potrestat všechny nebo nikoho. D: Všechny. T: A kdyby se to někdy opakovalo, tak by paní učitelka potrestala všechny nebo nikoho? D: Kdyby se to stalo zas tak všechny. T: Proč? D: Aby to už neudělali. T: A bylo by to fér? D: Jo.

5. příběh

T: Bylo to fér? D: Jo. T: Že už tu knížku nepůjčí nikomu? D: Hm, radši jo, aby jim to zas neroztrhali. T: Takže tu knížku už nepůjčí nikomu, i když jí potrhali jenom dva kluci? D: Kdyby to věděli který, tak už jenom jim. T: Aha, takže kdyby to věděli, že to byl Honza a Franta, tak už by jim to nepůjčovali a zbytku třídy jo? D: Jo. T: A když to nevědí, tak už jí nepůjčí nikomu? D: Jo. T: A to bude spravedlivé? D: Radši jo no, aby se to už nestalo.

6. příběh

T: Bylo to fér? D: Nebylo. T: Proč ne? D: Protože ty pastelky zabavila všem. T: A jak to měla udělat? D: Měla zjistit, kdo to udělal a pak je zabavit je jenom Elišce. T: A to by bylo fér? D: Jo. T: A Pavlík s Markétkou by směli dál kreslit? D: Jo. T: A neměla by pro jistotu zabavit ty pastelky všem, aby se už nezničily. D: To by nebylo fér, když oni dva je neničili.

Toník (7, 8)

1. příběh

T: Bylo to fér? D: Ne. T: Proč ne? D: Měla potrestat jenom Tomáše a Štěpána. T: A Vojtu ne? D: Ne. T: Proč ne? D: Protože nic neudělal. T: Takže, jak to měla maminka správně udělat? D: Potrestat jen toho, kdo zlobil.

2. příběh

T: Co by měl pan ředitel udělat, potrestat všechny nebo nikoho? D: Spíš nikoho. T: Proč nikoho? D: Když neví, že to byl Jonáš, tak nikoho radši. T: Aby nepotrestal i toho, kdo to neudělal? D: Jo. T: Takže by to měl pan ředitel nechat být? D: Hmm, asi jo. T: A to bude spravedlivý? D: Jo.

3. příběh

T: Co by měl tatínek udělat, potrestat všechny nebo nikoho? D: Nikoho. T: A proč ne všechny? D: Protože by pak potrestal i ty nevinny. T: A to by bylo špatně? D: Jo. T: Proč? D: To by bylo nespravedlivý. Měl by potrestat jen toho, kdo to udělal. T: A když neví, kdo to byl? D: Tak nikoho. T: A to bude fér? D: Jo. T: Když to ten tatínek nechá být? D: Měl by jim pohrozit jenom. T: A jak pohrozit? D: Že se zlobí na toho, kdo to byl. T: A myslíš, že by to pomohlo? D: Možná.

4. příběh

T: Co by měla paní učitelka udělat, potrestat celou třídu nebo nikoho? D: Nikoho. T: Takže to měla nechat být? D: Hm, jo, když neví, kdo to udělal. T: A kdo by měl utřít to piano? D: (ticho) Paní učitelka. T: A nebylo by lepší, kdyby to udělala celá třída? D: Myslim, že ne. T: Proč ne? D: To by nebylo fér. T: Proč ne? D: Protože ostatní to piano neumazali jen Janička. T: A kdyby to věděla, že to byla Janička? D: Tak by jí potrestala. T: A když to neví, tak nepotrestá nikoho? D: Hm. T: A to bude fér? D: Myslim, že jo.

5. příběh

T: Bylo to fér? D: Myslim, že nebylo. T: Proč ne? D: Těm ostatním by to mohlo být líto. T: Těm co tu knížku nepotrhali? Že už si jí nesmí půjčovat? D: Jo. T: Tak jak to měli ti druháci udělat? D: Těm ostatním jí půjčovat tu knížku, těm co jím nepotrhali. T: A to by bylo spravedlivý? D: Jo. T: A nebáli by se druháci o tu knížku. D: Museli by prvňáci slíbit, že na ní budou dávat pozor. T: A pak by jim jí půjčovali? D: Jo. T: Všem? D: Všem, který nic neudělali.

6. příběh

T: Bylo to fér? D: Ne. T: Proč ne? D: Protože potrestala i ty, co to neudělali. T: Tak jak to měla udělat? D: Měla potrestat jenom tu Elišku. T: Takže by zabavila pastelky jen Elišce? D: Jo. T: A Pavlík s Markétkou by si mohli dál kreslit? D: Hm. T: A to by bylo fér? D: Bylo. T: Jakto? D: Protože nepolámali ty pastelky, jenom Eliška.

Viktor (8, 1)

1. příběh

T: Bylo to fér? D: Nebylo, protože Vojta řekl, že maminka řekla, že to nemají dělat. T: A jak by to ta maminka měla správně udělat? D: Nooo...měla se zeptat, kdo to byl a kdyby jí to neřekli, tak to nevím, jak by na to měla přijít, to je těžký. T: Takže myslíš, že se měla zeptat a kdyby to Vojta řekl, že on to neudělal, tak co? D: Tak by ho neměl trestat.

T: A ty druhé dva? D: Ty jo. Třeba by jim nepučovala mobil. T: A to by bylo spravedlivé potrestat jenom Tomáše a Štěpána a Vojtu ne? D: Jo, když on poslechl a oni ne.

2. příběh

T: Jak to měl udělat pan ředitel, potrestat všechny děti a nebo nikoho? D: Měl se Jonáš přiznat. T: To asi měl, jenže on se asi bál, aby nebyl potrestanej, a tak to neudělal. D: No, tak to je těžký. T: Proč je to těžký? D: Protože když nikdo nic neřekne, nikdo se nepřizná a ostatní to na něj neřeknou, tak ten pan ředitel neví, koho má potrestat. T: A někoho potrestat musí? D: Měl by toho, co to udělal. T: A proč by ho měl trestat? D: Protože nedával pozor. T: A když ho potrestá, tak už příště bude dávat pozor? D: Snad bude. T: Tak jak by to měl ten pan ředitel vyřešit, když neví, kdo to udělal? Jonáš se nechce přiznat a ostatní to na něj nechtějí říct. D: Nějak by je potrestal. T: A jak? D: Že by třeba měli mít složitý (ticho) nebo, že by museli být ve škole o prázdninách. T: Všechny ty děti? D: Hm. T: A to by bylo spravedlivý? D: Nebylo. T: Proč ne? D: Protože to udělal jen Jonáš. T: Tak měl by to ten pan ředitel vyřešit tahle? D: Asi jo.

3. příběh

T: Jak to měl tatínek vyřešit, potrestat všechny nebo nikoho? D: (ticho) Možná z toho kamenu padal sníh a poznal by podle stopy, ke komu vede. T: No, ale tam byl všude sníh a navíc ty děti už třeba stály někde jinde, tak to by se asi nedalo poznat. D: (ticho) T: Kdybys ty byl tatínek, tak jak bys to asi udělal? D: Já bych jim šáhnul na nos. T: Abyš poznal, kterej lže? D: Jo. T: A myslíš, že to podle toho jde opravdu poznat? D: Snad jo. T: A kdyby ne? Potrestal bys je všechny? D: (ticho) T: Tady není žádná dobrá nebo špatná odpověď, ono je těžký to určit, co by bylo správně, mě jenom zajímá, co si o tom myslíš. D: (ticho) T: Bylo by spravedlivý, potrestat všechny? D: Ne. T: Proč ne? D: Protože to udělal jen jeden. T: Takže by nebylo spravedlivý potrestat ty, co to neudělali? D: Ne. T: Takže nepotrestá nikoho? D: Taky ne. T: Proč ne? D: Protože ten Lukáš hodil kámen a rozbil to okno a ještě lže, že to nebyl. T: Takže to nebude fér, když nebude potrestaný? D: Nebude. T: Takže ani jedna ta možnost nebude spravedlivá? D: Ne. T: A kdybys jednu musel vybrat, tak která by to spíš byla? D: (ticho) Tak bych je nepotrestal.

4. příběh

T: Co by měla paní učitelka udělat, potrestat celou třídu nebo nikoho? D: Měla by počkat, jestli se někdo nepřizná. T: A jak dlouho? D: Třeba do oběda. T: A když by se nikdo nepřiznal? D: Tak by jim zakázala na to piano hrát. T: Všem? D: Jo. T: Proč? D: Protože by ho pak už nemohli umazat nebo s nim něco udělat. T: A to bude spravedlivé? D: Ne, nebude. T: Tak měla by to tak udělat. D: Radši jo.

5. příběh

T: Bylo to fér? D: Ne. T: Protože se měli zeptat, kdo to byl a pak už by to nepučovali jenom těm. T: Jenom Frantovi a Honzovi? D: Jo. T: A to by bylo fér, že už jim tu knížku nebudou půjčovat a ostatním jo? D: Jo. T: Jakto? D: Protože to roztrhali jen oni dva, tak ostatním to budou pučovat a jim už ne. T: A nebudou se o tu knížku bát, když jim ji už předtím ty dva kluci roztrhali? D: Tak budou radši koukat, jak se k ní chovají ostatní.

6. příběh

T: Bylo to fér? D: Nebylo. T: Proč ne? D: Když Eliška viděla, že jí to kreslení nejde, tak měla ty pastelky uklidit a neházet je na zem. T: A když to ta Eliška neudělala, ale místo toho ty pastelky hodila na zem, až se polámaly a maminka pak potrestala i Pavlíka a Markétku, tak to bylo fér? D: Ne. T: Proč ne? D: Protože to byla jenom Eliška. T: Tak jak to měla maminka udělat správně? T: Ty polámané by se měli ořezat a pak říct, že když je to kreslení nebaví, tak ať toho nechají. T: Takže by všichni mohli dál kreslit i Eliška? D: Jo. T: A to by bylo fér? D: Hm.